

titulo ad Trebellianum, conclusion. 2. à principio, & Fachineus controuers. lib. 5. cap. 13. quanuis contrarium teneant quam plures, ex quibus communem dicit Gabriel dict. conclusion. 2. versiculo sed contrarium, & conclus. 5. Viuius decisione 21. num. 5. Mantia. lib. 7. de contractib. titul. 12. à num. 13. Menoch. de presumptionibus, praesumpt. 198. num. 14. Peregrin. lib. 2. cons. 36. nu. 8. Pro quibus non facit, quod expressum dicitur illud, quod ex coniecturis colligitur, leg. Licet Imperator. 74. D. delegat. primo, ubi omnes, maxime Bartol. numer. 10. leg. Carbonianum. §. causa D. Carboniano edicto, Mantia lib. 8. de coniecturis titul. 1. num. 25. Castill. tom. 4. cap. 17. à numer. 4. Peregrin. de fideicommiss. artic. 11. num. 44. Menoch. consil. 95. à num. 31. Decian. consil. 41. num. 126. lib. 1. Robles de representatione, lib. 1. cap. 13. num. 13. ac proinde per coniecturas posse induci prohibitionem Falcidia, quia respondetur iura illa non probare illud, quod colligitur ex coniecturis fieri expressum, sed tantum haberi pro expresso, sed cum hæc lex sit odiosa, non sufficit euidencia, quæ ex coniecturis colligitur, vt ei satisfiat, prout in simili resoluit Valascus de partitionibus, cap. 14. numer. 19. Castill. dict. cap. 17. à numer. 35. cum sequentibus, ubi late prosequitur.

75. Idem similiter resoluendum est de illis verbis, hæreditatem pleno iure restitues, quia hæc verba be-

ne patiuntur illum sensum, vt verificentur in proprietate in simul cum usufructu, argumento l. Qui usufructum §. 8. D. de verborum obligationibus, melior textus in leg. Si ita 26. §. 1. eodem titulo, tenet Menchac. dict. §. 26. num. 29. Molin. dict. num. 15. versiculo contrariam, cum quibus est communis multorum, quos ipsi referunt, & magis communis, quam sequitur Menoch. dict. loco, num. 12. infinitos refert, & sequitur. Mangilius de imputation. quest. 113. numer. 18. & quest. 115. num. 30. Si autem dispositio concipiatur per illa verba, scilicet (integram hæreditatem restituat) tunc quanuis aliqui contradicant, de quibus Gabriel dict. titulo ad Trebellianum conclus. 5. num. 1. versiculo sed contrarium, per textum in leg. Si quis cum totum D. exceptione rei iudicata, quasi idem exprimat, quod de iure in est, quia appellatione cuiusque rei integra intelligitur. Nihilominus contrarium tenuerunt fere omnes, de quibus triginta refert, & sequitur Menochius dict. loco, num. 14. Molin. dict. cap. 17. num. 15. in principio, Surdus consilio. 412. num. 44. Peregrin. dict. articulo tertio, numer. 90. qui multis confirmat, maxime per leg. decem. 6. in fine D. de fideicommissar. libert. leg. vltim. Cod. ad leg. Falcidiam, à quibus recedendum non est. Nec dict. lex. Si quis cum totum, contrarium euincit, si dicas verbum, integra, denotare talem integritatem, quæ data de-

T 2 tractione

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

tractione per Falcidiam non verificatur.

77. Si vero dispositio cōcipiatur per verba, quæ alium sensum non patiuntur, tunc necessario dicendum est, ipsam Falcidiam cēseri prohibitam, prout si ita fiat, restitues hēreditatem sine diminutione, vel sine aliqua detractioe, ita cēset cōmunis Doctorum sententia, de qua post antiquiores, *Alciatus, cons. 66. num. 33. lib. 9. Molin. vbi proxime, num. 16. Menoch. de præsumptionibus præsumpt. 198. numer. 16. Hondedus consil. 48. num. 53. infinitos refert, & sequitur Peregrin. dict. artic. 3. num. 89. Mangilius, quæst. 115. num. 4. & 3. sequentibus, & numer. 11. Casar ad l. In quartam, num. 85. D. ad Falcidiam Surd. dict. consil. 412. num. 42. & cons. 529. num. 25. Ratio ea est, quia verba hæc cum sua proprietate non possunt verificari alio in casu, nisi in prohibitione Falcidiæ, seu Trebellianicæ, prout est de *Pauli mente, in dict. Authentica sed cum testator. num. 2. & consil. 28. nu. 10. lib. 2. Molin. dict. num. 16. Peregrin. vbi proxime, quia alias sequeretur maximum in conueniens, quod verba testatoris esset otiosa, contra l. Si quando D. delegatis primo, Gonsal. in regula 8. §. 7. proemiali. num. 127. Cald. de potest. eligend. cap. 3. num. 48. Peregrin. de fideicommiss. articul. 21. numer. 19. Menoch. lib. 4. præsumptione. 173. numer. 15. Sanch. lib. 6. de matrim. disputat. 15. num. 9. late Castill. tom. 4. cap. 38.**

Robles qui plures citat lib. 3. de representation. cap. 10. num. 14. adde Brito cap. 3. de Locato, §. 1. num. 10. ac proinde concludimus in terminis suprapositis idem esse, ac si expresse fuisset prohibita, dict. §. Si vero expressim.

Dubitant tamē Doctores, quid sit resoluendum, quando testator dixerit (plena legata, vel plenam hēreditatem restitues) vtrum cēseatur prohibita Falcidia, vel Trebellianica, supposita communi; & partem affirmatiuam tuentur *Baldus in l. Precibus Cod. impuberum, & alijs num. 43. Alexand. cons. 2. & 8. num. 7. lib. 2. & lib. 6. cons. 201. nu. 7. Ripa in l. Centurio de vulgari, num. 134. Guido Papa quæst. 577. Rebus. consilio. 182. numer. 56. in finiti per Gabrielem vbi supra, conclus. 4. num. 1. versicul. contrarium, refert Menoch. dict. num. 12. Cevalh. commun. quæstione 31. qui expendunt, legem si post missionem. 17. D. ad leg. Falcidiam, vbi legata relicta in testamento facto iure militari, dicuntur plena, ex eo, quia nō patiuntur Falcidiam, ad differentiam eorum, quæ diminuūtur per ipsam. Secundo facit, quia in iure illud tantum dicitur plenum, cui nihil addi, vel de quo nihil diminui potest, prout ex doctrina Baldi consilio 293. numer. 3. lib. 4. Iason. Succin. & aliorum tradit Rolandus consilio 85. nu. 53. lib. 4. per textum in cap. Apostolica 22. de præbendis lib. 6. ibi (plena narratione) textus melior in cap.*

Bene

80.

78.

79.

Bene quidem. 96. dist. ibi (nec additione indiget plenitudo) Roland. ubi (n. pra; igitur ut verificentur verba illa in tota sua proprietate, dicendum est Falcidiam nullo modo esse admittendam, sed potius censeari prohibitam.

80. ²⁰ Oppositam tamen sententiam tuentur Oldradus consilio 294. quest. 4. Castrensis d. cons. 28. Roman. cons. 239. Boer. decis. 44. num. 33. Bertrandus consilio 244. numer. 19. lib. 3. Gabriel titulo ad Trebellian. conclus. 4. numer. 1. Menoch. d. praesumpt. 198. num. 12. & plures alij sequuti a Peregr. d. artic. 3. num. 94. & duobus sequentibus, & hanc sequitur praeceptor insignis ad titulum de vulgari mih. n. 168. & postea Mangil. d. quest. 135. n. 31. ⁴⁸ Monet a de commut. cap. 9. num. 345. fundatur hęc pars in eo, quia ut iam supradiximus, illa verba nō inducunt prohibitionem Falcidia, quae alium sensum commode patiuntur extraneum a prohibitionem, sed verba supra posita aliā commodam recipiūt significationem, si intelligantur de plenitudine respectu domini tam directi, quam utilis; in terminis text. in l. Iulianus. 17. §. fin. ubi gloss. ultim. D. de Reuendicatione, vel etiā respectu proprietatis, & possessionis, prout clare decidit textus in l. Femina §. Illud C. secundis nuptijs ibi (pleno proprietatis iure obtineat,) vel etiam respectu proprietatis, & usufructus, iuxta textum expressum, in leg. fin. §. Similique modo C. de bonis, quae liberis

ibi (ut ad ipsam perueniant pleno iure tam per usufructum, quam per dominium, ex quibus apparet varietas inter Doctores, circa interpretanda hęc verba (pleno iure, vel plenam hereditatem) ut per Tiraquel. de retractu conuentionali. §. 2. gloss. 1. num. 38. Menoch. consil. 21. num. 26. tomo 1.

Hanc contrarietatem componendam existimo facta distinctione, inter verba illa (restitues hereditatem pleno iure) & inter alia scilicet (restitues plenā hereditatē) nam primo casu, quando hereditas iubetur restitui pleno iure, tunc procedat Oldrad. Castrensis, Romani, & aliorum sequacium opinio negatiua ex rationibus, quas num. praecedenti assignauimus, ex quibus euidenter concluditur supradicta verba non importare necessario prohibitionem Falcidia, seu Trebellianica, quod ut requisitum necessarium supra posuimus, nec per talia verba censeatur prohibita Falcidia, seu Trebellianica, ut in illis verificetur dispositio d. §. Si vero expressim, prout iam supradiximus.

In secundo vero casu, quando testator iubet plenam hereditatē restitui, Falcidiam, seu Trebellianicā prohibitā cenleo ex rationibus adductis supra num. proximo, pro opinione affirmatiua Baldi, Alex. Rip. & Rebus. & sequacium, praecipue, per textum in d. l. Si post missionem, quae ad propositum irrefragabilis est, quae cōcordia inter utraq;

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

sententiā deducitur ex mente Peregrini, d. num. 96. per totum, Casar ad d. l. In quartam, num. 87. & 88. alias verborum formas, quæ minus principales sunt, per quas dubitari potest, vtrum Falcidia censeatur prohibita, videre poteris apud Mantiam d. tit. 11. à num. 26. Peregrin. d. artic. 3. à nu. 97. vsque 106. Menoch. d. præsumptione. 198. à nu. 11. vsque. 37. vbi omnia, quæ ad propositū desiderari possunt, reperies, adde Mangilium d. suaest. 119.

83. Limitant cōmuniter Doctores decisionem d. §. Si vero expressim, ne procedat in filijs primi gradus, quibus nullo modo prohibere posse detractionem Falcidiæ, seu Trebellianicæ, decidunt fere omnes Itali, post Bald. Paulum, Salicetum Fulgos. & alios scribe ntes ad l. Iubemus C. ad Trebellianum, Ripa ad l. Nemo potest. num. 53, D. de legatis primo, Hieronimus Gabriel consil. 93. num. 5. Clarus, §. Testamentum quaest. 63. Conar. in cap. Rainucius, §. 11. nu. 7. aliàs nu. 12. Decian. consilio 49. lib. 2. Marcus Antonius Perusinus consil. 33. vbi refert subscriptionem quatuordecem Iureconsultorum, quos præstatores totius Italiæ dicit, quibus accedit Gail observationum lib. 2. cap. 121. & 138. num. 16. Laderch. de Immola consil. 26. num. 12. Gabriel titulo de Trebellianica, conclus. 1. Mantica lib. 7. tit. 12. à num. 5. & vt alios omittamus sexaginta, & octo citat pro hac parte, Peregrin. de fideicommissis articul. 3. num. 107. addo Fa-

chineum controuers. lib. 5. cap. 5. in fine, post omnes late prosequitur Antonius Faber, de error. pragmat. decad. 11. errore 6. Gothofred. in d. l. Iubemus lit. L. Marer. in cap. Rainucius, cap. 4. nu. 9. & addo nouissime Mangilium quaest. 116. nu. 6. vbi citat. 105. Doctores pro hac parte, & post omnes supra relatos Moneta de Commutat. vlt. vol. cap. 9. num. 284. & 347. qui omnes expendunt primo loco Zenonis decisionem in leg. Iubemus Cod. ad Trebellianum, vbi Imperator constituit specialiter in fauorem filiorum, contra decisionem, l. In fideicommissariam 18. D. ad Trebellianum. l. Papinianus §. Unde si quis D. in officioso testamento, l. In quartam. 90. l. Titia. 85. D. ad l. Falcidiā, vt fructus non computetur in quartam, licet pater grauans expresse dicat, quod grauatus teneatur fructus cōputare, quo supposito, inquiūt Doctores supra allegati, si internam mentem dict. Zenonis constitutionis respiciamus, dum specialiter prohibet diminutionem quartæ Trebellianicæ per imputationē fructuū, etiam casu, quo pater contrarium iussisset, à fortiori fateri cogemur, non posse patrem auferre filio deductionem ipsius Trebellianicæ in totum, ex ratione, quam citat Succinus Iunior consil. 137. num. 21. qui non potest diminuere, minus poterit in totum auferre, iuxta l. Videamus. D. in litem iurandol. Si optio 3. D. qui, & à quibus. Secundo expendunt, quod si pater non potest minuere

82

84

minuere quartam filijs grauatis per imputationem fructuum, quod est minus, à fortiori non poterit in totum prohibere, quod est magis, argumento *regula cui licet* 53. de reg. iuris lib. 6. Tertio, expendunt pro hac parte, quod certum est per dicta *l. iubemus*, concedi filijs primi gradus priuilegium de quarta non minuenda, nec tollenda, vt proxime dictum est, quod priuilegium insertum est, & incorporatum in iure, vt palam fit; sed constat legem generalem subsequenter, non derogare casibus priuilegiatis per leges anteriores, nisi de illis fiat expressa mentio, vt est doctrina glossa celebris prima, in *l. Decurionibus C. de Silentarijs* lib. 12. communiter recepta per citatos à Gabriele, lib. 6. Communium, titulo de legibus, concl. 1. Gonçales in *regula* 8. glossa 36. num. 35. Garcia de beneficijs tom. 1. part. 3. cap. 2. n. 72. Barbof. in *l. 1. D. soluto matrim.* part. 1. num. 1. & nu. 9. Surdus consil. 325. num. 8. Robles de representatione lib. 3. cap. 10. n. 3. & probatur ex §. Si quæ vero, in secunda constitutione. Codicis, igitur dispositio §. Si vero expressim, quæ generalis est, non debet derogare priuilegio filiorum, in corpore iuris clauso, & hoc fundamentum absque dubio, si verum præsupponit, emittit falcem ad radices aliorum, quæ pro contraria parte Doctores ex cogitare possunt. Deniq; pro hac parte vidisse multoties iudicari in tota Italia post Decianum, Laderch. de Immola dictis locis testa-

tur Peregrinus dict. numer. 107.

Oppositam vero, & affirmatiuam sententiam, imo decisionem d. §. Si vero expressim, non solum procedere in prohibitione Falcidiæ, & Trebellianicæ iuxta communem, quæ deducitur de fideicomisso relicto ab extraneo, sed etiam de relicto à filijs primi gradus, tenuerunt grauissimi Doctores post Cynum, & Cumanum, in *l. Iubemus Alexand.* consil. 67. lib. 1. Decius cons. 48. Bello-nus consil. 9. num. 19. Marzarius de fideicommissis quaest. 49. Hondedus consil. 66. num. 9. volum. 2. & de rigore iuris veriorè fatetur Laderch. de Immol. d. num. 12. Vincentius de Francis decis. 11. plures citat Gabriel commun. titulo ad Trebellianum, conclus. 1. numer. 5. eandem sequutus est Menoch. consil. 272. num. 15. lib. 3. & ita iudicauit in causa magni momenti cons. 472. lib. 5. & sequendam attento rigore iuris dicit Fachineus d. cap. 5. quam sequitur Molina de primogenijs lib. 1. cap. 17. n. 13. Mench. success. creat. §. 8. nu. 12. Costa in cap. si pater gloss. Trebellianicæ. num. 12. Hondedus iterum consil. 59. num. 37. lib. 1. Decius consil. 44. nu. 85. volum. 3. 57. Doctores pro hac parte citat. Mangil. d. quaest. 116. num. 2. Ceuilh. commun. quaest. 30. qui sequentes afferunt rationes? In primis, notum est, quod quemadmodum pater nō potest imponere aliquod grauamē filijs in legitima, iuxta celebrē decisionem text. in *l. Quoniam in prioribus Cod. in officioso testamento*, vbi

86.

87.

De vna, & altera quarta deducenda vel nō,

Suarinus Alexoch. consil. 196. nu. 18. tom. 2. & de presumptionib. lib. 4. praesumpt. 101. num. 46. & 61. Peregrin. artic. 36. num. 61. post Bart. in leg. 4. D. de heredib. instituend. notat Ordo- nes in l. Si pater Cod. institutionibus & substitutionibus, num. 112. & nos diximus supra in 1. part. ita etiam in residuo potest quodcumq; voluerit grauamen adijcere, fatentur omnes iure periti, & probat textus in l. Scimus. 36. §. Cum autem Cod. in officioso testamento, apud nos Ordinatio lib. 4. tit. 82. in principio. Costa in cap. si pater gloss. in re certa n. 24. post Bart. communiter receptum in l. In quarta. D. ad l. Falcidiam. num. 14. igitur nihil in conuenit, vt pater possit grauare filium, ne de fideicommissō vniuersali quartam Trebellianicā deducat, nec enervantur vires huius argumenti, si quis diuinet cum Eugenio Perusino. consil. 33. à nu. 12. & Peregrin. d. artic. 3. nu. 108. in fine, argumentum tolli per decisionem dictae leg. Iubemus, quasi filij sint circa deductionem quartae priuilegiati, de cuius veritate statim videbimus. Secundum fundamentum supra dictae sententiae illud est, quod text. in §. Si vero expressim, generaliter permittit omnibus vltima elogia conficientibus, vt possint Falcidiā prohibere, & secundum communem, etiam Trebellianicam. Nec aliquam exceptionem facit, quoad filios, ergo debet illos comprehendere, argumento, l. prima. §. & generaliter. D. delegatis praestandis, l. In

fraudem §. vltim. D. de militari testamento, quas ornat. Rolandus cor. sil. 54. num. 44. lib. 3. Simon de Pretis de interpret. vlt. volum. lib. 2. interpret. 4. dub. 2. solution. 2. numer. 65. Decian. consil. 84. num. 13. lib. 3. Castill. qui plures citat. tom. 4. cap. 14. num. 5. & cap. 14. num. 10. Robles de representat. lib. 2. cap. 5. num. 9. quod argumentum euitare intendit Peregrin. vbi supra nu. 111. cum eadem. l. Iubemus, vbi contendit esse insertum priuilegium filiorū, ne grauentur quocumque modo circa deductionem Trebellianicā, iuxta illa, quae supra expendimus, num. 85. in vltimo argumento, negatiuae sententiae; sed haec responsio Peregrini non est propositio fidei, de qua non potest dubitari, vt infra Deo dante dicemus. Tertio pro hac parte considerat Succinus Iunior in l. Marcellus. D. ad Trebellianum, n. 8. quod termini leg. Iubemus sunt maxime diuersi, à prohibitione Trebellianicā, ac proinde de vno casu, ad alium non bona fit consequentia, quae inter diuersa illegitima est, ex l. Papinianus Exuli D. de minoribus. l. vltim. D. de Calumniatoribus, Costa in cap. si pater glossa eidem filio num. 18. Tindaro de compensat. artic. 7. num. 16. Guilhermus Rodoanus de Simonia metali cap. 29. num. 44. Rebus. de pacificis possessoribus, num. 273. Matienço l. 2. tit. 4. glos. 9. num. 7. lib. 5. recapilat.

Restat, vt hoc argumentum fiat euident, & ineuitabile, probare diuersitatem terminorum, inter prohibitio-

89. hibitionem Trebellianicæ, & deci-
sionem *l. Iubemus*, quod ipsa luce
clarius apparebit: nam attento iure
Digestorum & Codicis, certū est
Falcidiam, vel Trebellianicam nō
posse prohiberi à testatore, ut iam
supradiximus *num. 38* per multa
iura ibi citata, inter quæ potest etiā
recenseri. *dict. l. Iubemus*, quæ bene
cōstructa hoc clare supponit, quod
quemadmodū extraneis prohiberi
non poterat Falcidiæ, vel Trebel-
lianicæ deductio, ita etiam in filijs
primi gradus hoc idem maiori cū
ratione procederet, adiecit tamen
illam specialitatem, quod cum an-
te decisionē *d. l. Iubemus*, tempore
scilicet Digestorum, tam filij, quā
extranei fideicommissō grauati cō-
ditionali tenebantur in quartam
fructus medio tempore perceptos
computare, ad excludēdam quere-
lam in officiosi, ut probatur *ex tex-
tu in §. Unde si quis in l. Papinianus
D. in officioso testamento, iuncta leg. In
fideicommissariam 18. D. ad Trebellia-
num. l. In quartam. 90. cum materia
D. ad leg. Falcidiam*, postea autem
Imperator Zenon promulgauit
constitutionem, *l. Iubemus Cod. ad
Trebellianum*, in fauorem filiorum,
90. ne scilicet ipsi tenerentur fructus
perceptos ex iudicio testatoris in
Trebellianicam imputare, quando
ipsi filij proponerentur grauati fi-
deicommissō conditionali, nouis-
simo autem iure constitutum fuit
per Iustinianum, ne filij tenerentur
fructus imputare in legitimā, quan-

tuncunque illos perciperent ex iu-
dicio, & voluntate patris, ut proba-
tur *ex textu optimo in l. Scimus. 36. §.
Repletionem C. de in officioso testamen-
to, ita expendit Castrens. in d. §. Reple-
tionem, Gothofredus in dict. §. Unde si
quis litera. C. Unde constat Zeno-
nis constitutionem solummodo
concedere filijs priuilegium, ne te-
nerētur fructus in Trebellianicam
computare, consent meliores, cum
quibus conformatur *Fachineus con-
trauers. lib. 5. cap. 9. in principio, & Do-
nel. in d. l. Iubemus num. 1. sentit etiā
Cuiacius in posthumis ibi in principio,
Mangil. dict. quæst. 125. num. 3. & 4.
quæ noua constitutio non solum
procedit, quando filius percepit
vnā tantum quartam, prout in
tempore antiquiori, sed etiam quā-
do in simul aufert legitimam cum
Trebellianica, ut contra multos re-
soluit *Fachineus d. cap. 9. cum Bartolo,
quem citat, & sequitur Peregrin. artic.
3. numer. 112. & articul. 49. num. 56.
Cald. forensium. quæst. 28. num. 10.
communis per Alexand. in dict. l. Quod
de bonis, §. Quod auus, Corneus cons.
108. colum. 7. lib. 4. Picus ad leg. In 4.
num. 111. Ripa d. l. In fideicommissa-
riam, numer. 30. D. ad Trebellianum,
Clarus, §. testamentum. quæst. 63. Pe-
tris de interpretatione ultimæ volunt.
lib. 3. solut. 6. num. 15. Menoch. de ar-
bitrar. cau. 256. num. 35. Mantica de
coniecturis lib. 7. tit. 10. num. 22. Ma-
ngilius de imputat. quæst. 125. num. 4.
quanuis plures teneant contraiū,
Paulus, Decius, Iason. Curt. Sen. &***

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

alij, quos sequitur *Caphal. cons. 153. num. 69. Decian. lib. 3. cons. 44. n. 87.* refert *Menoch. supra numer. 36.* sed plane satisfit per supradictos, maxime *Peregr. Cald. Faquin.* & nos resolvimus supra in quaestione principali nostri cap. *Raynaldus*, qui est ad hoc optimus de toto iure, & hic est intimus sensus, *dict. l. Iubemus*, ex quo ad oculum demonstratur nullum fauorem ibi filiorum contineri circa prohibitionē quartæ, cum permissio ipsius prohibitionis, æqualiter detur circa filios, ac circa extraneos, quibus sicut antiquo tempore generaliter Trebellianica, vel Falcidia prohiberi non poterat, *dict. l. Quod de bonis §. 1.* ita de iure Authenticorum omnibus etiam tam filiis, quam extraneis, prohiberi permittitur, *d. §. Si vero expressim*, (aduerto dum loquor de Trebellianica, semper loqui secundum communem) ex quibus concluditur filios solūmodo esse privilegiatos ne fructus in Trebellianicam teneantur imputare, sed nō in eo, quod eis sicut cæteris prohiberi nō possit, & huic opinioni tenaciter adhæreo, quam postea vidi tenere *Antonium Fabrum*, qui post hæc scripta ad me peruenit, *de error. dec. 11. error. 6. a num. 3. vsque ad fin.* Concluditur etiam falsum docere communem sententiam, dum generaliter asserit decisionem *d. §. Si vero expressim*. limitandam esse in filiis primi gradus, cum verissimū sit æqualiter procedere in filiis, ac

in extraneis, vt modo resolvimus per fundamenta ibi citata.

Qua supra posita opinione re-tenta, iam non obstabunt argumēta citata pro communi negatiua, quia de facili euitantur, si consideres omnia illa fundari in falso præsupposito, nempe quod *lex iubemus Cod. ad Trebellianum*, præstat priuilegium filiis, ne possint grauari in quarta Trebellianica deducenda, cum veritas sit in contrarium, vt proxime ostēdimus, quo præuiso, cessat in totum primum, & vltimū argumentum. Ad secundum de regula, cui licet, respondemus argumentum summi ex ea, a contrario sensu, quod parui, aut nullius momenti est, dato ex inde in conuenienti in contrarium, vt passim tradūt Doctores, & videre est, per omnes repetentes *ad leg. 1. D. de officio eius, &c.* Vel secundo, dicendo argumentum nō concludere in correctorijs, & exorbitantibus, in quibus tantum licet, quātum expresse permittitur, & non plus, vt notant communiter Doctores *ad cap. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, per cap. vltim. de translatione, prelati. cap. Cui de non, de prebend. in 6. Menoch. cons. 72. num. 11. Couar. de spons. 2. part. cap. 8. §. 8. num. 11. Sarmiento de redditibus 4. part. cap. 4. numer. 3. Matiençol. 10. tit. 8. gloss. 1. num. 1. Fortun. in l. Gallus, §. Et quid si tantum a num. 112. Abbas in cap. ac si clerici, §. De adulterijs, nu. 8. de iudicijs, Felinus in cap. postulasti de rescriptis,*

criptis, num. 9. Hojeda de incompatibil. benef. 2. part. cap. 12. à num. 69. Sanchez de matrimo. lib. 8. disput. 1. num. 32. Molina de primogen. lib. 2. cap. 4. nu. 48. Gutier. 2. canonic. cap. 15. à nu. 124. Molina de iust. disp. 591. n. 2.

92. Cum ergo potestas paterna restringatur solū ne possit filios grauari in computatione fructuum, non bene deducitur argumentum ad prohibitionē quartæ, quæ alia tendit via, nec circa illam est verbū in d. l. *Iubemus*; Nec replicet quis frustra in d. leg. *Iubemus*, restringi libertatem paternam circa fructus, si ipse totam quartam tollere potest, quia non cogit hæc ratio, ex eo, quia attento tempore Zenonis verum est nō posse patrem prohibere quartam filiis, sed hoc non erat speciale priuilegium ipsorum, sed generale præceptum Iuris, respectu omnium hæredum, vt late supra dictum est, igitur alterato tali præcepto, etiam debet reuocatum censi in parte ea, quæ filios tãgebatur, si autē pater non prohibeat quartæ deductionem, non poterit efficere, vt filij fructus in ipsam computent, quia in hoc sunt priuilegiati nec hoc priuilegium est in aliquo immunatum.

93. Hic annectere curamus quæstionem connexam præcedētibus, vtū scilicet testator possit grauare hæredem scriptum, vt quartam Trebellianicam, aut falcidiam cōpenset cum debito, quod ei à testatore debetur, loquimur attento tē-

pore antiquo, quo Falcidia, vel Trebellianica prohiberi non poterat. Et pro negatiua parte videtur facere, quod vna via prohibetur alia non debet admitti *Regula cum quid de reg. iuris lib 6.* Sed si testator posset iubere vt hæres compensaret debitum cum Falcidia, iam per hanc viam admitteretur saltem in directe, quod leges directe prohibent, ergo dicendum est testatorem efficere non posse, vt debitū cum Falcidia compensetur.

95. Sed hoc argumento non obstante, veritas huius rei est, quod licet attento tempore Digestorum testator non posset prohibere Falcidiam, aut Trebellianicam directe, iuxta d. l. *Quod de bonis. §. 1. l. Seius, & Augerius. D. ad leg. Falcidiam. l. Titia. 86. D. eodem titulo,* tamen poterit testator iubere, vt hæres teneretur facere compensationem Falcidiæ cum debito, pro concurrente quantitate, iuxta textum in l. *si debitor. 12. D. ad legem Falcidiam, l. Quod de bonis 16. §. Cum fideicommissum eodem l. Lucius 78. §. Maritus D. ad Trebellianum, text. etiam in leg. Cum pater. 79. §. 51. Titio. D. delegatis secundo,* ex quibus hoc clare probatur, & ratio est, quia licet lex contra regulā iuris, quæ dictat per aditionem hæreditatis confundi actionem debiti, & crediti l. *Debitori cum multis similibus Cod. de pactis,* specialiter induxit, vt hæres grauius ultra dodrantem, quāuis adeat hæreditatem, nihilominus eius debita non

95.

96.

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

bita non confundantur, sed potius illa deducere possit, ac si non adijisset, iuxta textum in l. Irritum, & in l. In imponenda C. ad legem Falcidiam l. Unica, §. Igitur C. rei uxoria actione data tamen voluntate testatoris in contrarium non procedit, quia hæc voluntas identificatur cum regulis iuris, quæ confusionem admittunt & ideo valida erit iuxta d. l. Si debitor vbi hæc rationem præstat Alex. quem sequuntur scribentes, & præceptores ad l. Et si contra tabul. D. de vulgari, post Bartol. in dict. §. Si titio, glos. ult. & communis in d. l. Si debitor, ex quo fundamēto ita decidit firmiter Solida Columna iuris Barbof. l. 1. part. 4. num. 21. D. soluto matrimonio Menoch. consil. 183. num. 42. Ripa ad leg. In quartam D. ad leg. Falcid. nu. 75. & multis relatis Peregrin. de fideicommissis articul. 3. num. 33. & num. 58. vbi fatetur esse passum difficilem, & hoc in hæredibus extraneis de plano procedit, vt per Donelum de iure Ciuili lib. 8. cap. 25. §. Sciendum Pinel. primo Select. cap. 7. num. 3. & 11. post Gouean. ad d. l. Si debitor prosequitur Cuiac. lib. 30. quest. Papiniam, super eadem lege. Nec obstat suprapositum argumentū, quia regula illa non procedit, quando in vtraq; via diuersitatis datur ratio, prout in presenti; Est tamen aduertendum necessarium esse, vt hæc compensatio admitteretur, vt testator expresse de ipsa deponeret, nec sufficere vt per consequentias colligatur, vt deducitur ex dict. l. Debitor cū

alijs supracitatis, tenent Doctores modo relati, maxime Pinel. d. 1. num. 3. à principio, & Cuiac.

Controuersum est tamen vtrum pater efficere possit hoc, quando filij sunt hæredes instituti, vt & isti teneantur Falcidiam cum debito compensare? Et magis est recepta communis, & affirmatiua sententia, vt ex Baldo in l. Filium, quem habentem, C. Famil. herciscund. colun. 6. & ibi Iason. num. 11. plures per Gabriel. titul. ad Trebellianum conclus. 1. num. 40. Peregrin. de fideicommiss. d. artic. 3. num. 58. versicul. 3. Donel. d. loco, addo Cuiacium, qui bene explicat lib. 13. respons. Paniani super d. l. Quod de bonis, §. Quod auus, & §. Cum fideicommissum, vbi Alex. num. 2. pertransit Mangil. quest. 125. num. 43. in fine, & pro hac parte bene facit textus expressus, in d. §. Cum fideicommissum, vbi pater erat debitor filij, & tamen iussit, vt Falcidiam cum debito compensaret, & ita fuit affirmatiuè decisum per Papinianū; deinde conuincitur ex generalitate iurium prædictorū, quæ in distincte admittunt hanc compensationem, nec ab ea exceptos reperimus filios primi gradus.

Sed non defuerunt authores, qui contrarium scripsissent, quod licet pater compensationem alijs imponere possit, tamen filijs non valeret, ita tenet Accursius in prima lectura ad §. Cum fideicommissum Piccus in repetitione, leg. In quartam D. ad leg. Falcidiam, num. 228. Succin. Iunior

Junior consil. 131. numer. 68. lib. 1.
 Nec displicet *Paulo ibidem*, qui expendunt pro sua sententia, *textum ind. §. Cum fideicommissum, ibi (fidei quadrantis, quem ex bonis patris, cum effectu percepit, compensabitur)* quasi textus dicat compensationem esse admittendam solum post quadrantem deductum. Secundo allegant *textum in l. Pater filiam 14. D. eodem titulo*, ubi videtur probari, quod licet testator possit grauare heredem, vt Falcidiam cum debito compenset, tamen hæc testatoris licentia limitata est in filiis primi gradus, quia filia in illo textu compensationem admittere non tenetur. Deinde comprobant à similitudine *l. iubemus Cod. ad Trebellianum*, ubi constituitur quartam filiorum adeo esse priuilegiatam, vt nec ex præcepto testatoris teneantur filij fructus in illam computare, cum alias cæteri extranei illos computare teneantur, *Notant Doctores ad leg. In fideicommissariam 18. D. ad Trebellianum. leg. Mulier. 22. §. Si heres D. illo titulo, notat insignis Barbof. in manu scriptis ad leg. In fideicommissariam.* Ultimo pro hac parte, expendo *textum difficilem, in dict. leg. Quod de bonis §. Quod auus. D. ad leg. Falcidiam*, ubi auus debitor nepotis ex causa tutelæ nepotem instituerat, & grauauit, vt si nepos post certam ætatem sine liberis decederet, non solum auita, sed etiam propria bona partem legatarijs, partem fideicommiss-

sario restitueret, in quibus terminis, accedente casu restitutionis, nepos deduxit debitum, & in simul quartam Falcidiam, nec tenetur compensare; nam si pater posset iubere, vt filij compensent similiter, & auus illud efficere posset, quod *Papinianus negat ind. §. Quod auus*, vt patet ex contextura illius textus.

In hac contrarietate quauis Accursius insinuet quæstionem esse problematicam, & *Paulus* dicat vtranque posse defendi, tamen affirmatiuam censeo retinendam, quam defendit *Peregrin. supra citatum. 58.* & ab omnibus scribentibus esse Accursium reprobatum ait in hoc *Cuiac. dict. §. Cum fideicommissum, ad finem, & Paulum sine ratione locutum*, quæ bene probatur ex *dict. §. Cum fideicommissum in verbis supra positis, ibi fidei quadrantis, & cetera.* Nec obstat *leg. Pater filiam. 14. supra hoc titul. ad legem Falcidiam*, pro contraria parte expensa, quia plene satisfit, cum insigni *Barbof. in leg. Si cum dotem, §. Si pater D. soluto matrimonio, numer. 28.* ideo

in eo textu filiam posse deducere Falcidiam, & insimul dotem retinere, quia pater non erat debitor necessarius ipsius dotis, ac proinde nihil mirum, si filia non teneatur Falcidiam cum dote compensare, cum sibi non habeat partem obligatum, quod clare supponit *dict. l. Pater filiam, in fine ibi (quia dos in hereditate patris non inueniretur)* sed

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

post patris hæreditatē aditam, potest filia maritum pro dote conuenire, per textum in leg. *Umca*, §. *Uideamus* Cod. *Rei vxoria actione*, sentit *Goueanus* in dict. leg. *Pater filiam super verbo, consentiente filia*. Nec refragatur huic intellectui verba eiusdem legis, ibi (si pater dotem consentiente filia non petisset) ex quibus videtur colligi patrem de consensu filia remisisse dotem Marito, & sic, quod erat debitor necessarius; Nam his verbis satisfit, supponendo quod pater te nebatur, diuortio facto statim dotem repetere, alias illi posset imputari, argumento leg. *Si extraneus* 34. D. *de iure dorum*, leg. *Nupta*. §. *final.* D. *solutio matrimonio*, & ideo ad declarandum patrem non incurrisse hanc moram, considerat textus consensum filia, prout excellenter explicat insignis *Barbosa* dict. numer. 28. à cuius interpretatione recedendum non est, quod idem scribit *Cuiacius* super dict. §. *Cum fideicommissum*, & lib. 9. *responsorum Papiniani* super dict. leg. *Pater filiam*, dum ait, ideo in terminis dict. leg. *Pater filiam*, posse *Falcidiam*, & dotem in simul precipua filiam obtinere, quia pater non debebat dotem, & ideo compensare non valebat, quia nemo potest obijcere compensationem de debito alieno, leg. *Eius*, qui Cod. *compensationibus*, licet *Donel.* aliam afferat rationem supracitato loco. Nec etiam similitudo, dict. leg. *Iubemus*, aliquid probat,

quia procedit casu, quo pater non iubeat compensationem facere, quia si manifeste disponat, obseruabitur quod præceptum est. Nec per hanc viam fraudatur dict. leg. *Iubemus*, quia qui iubet compensari, non prohibet, vt Doctores communis sententiæ demonstrant.

Nec vltimo obstat dict. §. *Quod auus* supra expensus, quia satisfit cum *Cuiac.* lib. 13. *responsorum Papiniani* ibidem, & cum *Pinelo* 1. *Selectarum* cap. 7. ex eo ibi nō induci compensationem debiti, cum bonis hæreditarijs, quia testator hoc non expressit, si enim exprimeret, absque dubio fieret compensatio, vt Doctores omnes ibi admittunt.

Si vero aliquis ostentandi ingenij causa, negatiuam sententiam velit defendere cum Doctoribus pro illa supracitatis, ad textum in leg. *Si debitor*. 12. respondere potest de plano procedere in hæredibus extraneis, limitari tamen in filijs primi gradus, vt clare insinuat *Bartol.* ibi *oppositione penultim.* & *ultima*, in hanc inclinat *Couarr.* in cap. *Raynucius* §. 11. numer. 4. Nec obstabit dict. leg. *Quod de bonis*, §. *Quod auus*, vbi datur intelligi posse patrem inducere compensationem, quia si recte aduertat, loquitur de nepote, & non de filio primi gradus, inter quos maxima datur differentia, prout infra circa leg. *Iubemus*, resolui-mus, §.

mius, §. Autem cum fideicommissum intelligunt, ibi fini quadrantis, id est, post quadrantem retentum compensatio fiet, reliquum restituitur. Et videtur confirmari hæc pars ex leg. Iubemus, secundum opinionem Italorum, quæ affirmat decisionem illius legis emanasse ad maiorem fauorem filiorum, dum supponit patrem non posse efficere, quin filius integram quartam deducat, ita vt nec fructus in eam teneatur computare, sed hæc pars mihi non videtur tuta, tum quia violat literam dicti §. Cum fideicommissum, tum quia attento tempore antiquo, pater poterat imponere quodcumque grauamen filijs etiam in legitima, vt notat Bartol. communiter receptus in dict. leg. Papinianus §. meminisse D. in officioso testamento per textum ibi. At vero post decisionem nouam leg. Quoniam in prioribus Cod. in officioso, tale grauamen rejicitur: Vnde concluditur, quod cum filius ante nouas constitutiones vnicam tantum portionem deducere posset, nec illo tempore esset promulgata decisio leg. Quoniam in prioribus, tenebatur Trebellianicam, seu legitimam compensare, iuxta dict. leg. Si debitor cum similibus; at vero hodie, nunquam tenebitur debitum compensare, iuxta dict. leg. Quoniam in prioribus, si retineas nostram sententiam, de qua supra in principali questione, quæ etiam Trebellianicam permittit, dicit, quod si testator iubeat, cum

Trebellianica compensabitur debitum, & ita procedat hodie dict. leg. Si debitor, quæ etiam procedere potest admissa magis communi sententia, quæ statim à morte testatoris concedit retentionem legitimam, & postea de fideicommisso conditionali Trebellianicam. Si autem solam legitimam retinendam dicas cum communi legistarum, tunc hodie non erit locus compensationi, iuxta nouam decisionem dict. leg. Quoniam in prioribus, & sic de casu contingenti resoluendum puto. Aduertendum tamen est necessariam esse expressam testatoris voluntatem, vt hæc compensatio admittatur, vt probatur ex dict. leg. Quod de bonis, §. Quod auus. D. ad leg. Falcidiam, vbi idem textus hoc clare insinuat, vt supra diximus, & ibi notat Cuiacius post principium, post Bartolum, & Paulum, & Geneanum, ibi in principio, quod etiam clare supponit text. in dict. Lucius. 78. §. Maritus D. ad Trebellianum, ibi (nisi manifestum esset) licet loquatur in alio grauamine, quia si testator nihil circa compensationem declaret, vtranque deductionem faciet hæres, tam debiti, quam Falcidiae, dicto §. Quod auus, d. leg. Irritum cum similibus, & procedit absque dubio secundum Cuiacium, ibidem, & Pinel. dict. cap. 7. qui bene prosequitur.

Sequitur quintus casus secundum Accursium, in quo cessat Fal-

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

103. cidia, scilicet in libertate, *ibi* (*liber-
tas*) in quo dubitandum non esse
affirmamus, *per textum, in §. ultim.*
Instit. ad leg. Falcid. l. Papinianus, §.
*Quarta autem D. in officioso testamen-
to, vbi post antiquiores, Cuiacius in re-
citationibus solemnibus super illo textu,
facit textus, in leg. Si seruus 33. cum
sequenti D. ad legem Falcidiam, vbi
post Bartolum, Paulum, Cumanum,
& alios notat Gothofred. litera. H. &
ante illum Goueanus ibidem. Molina
de iustitia disputat. 213. versic. quar-
tus casus aduertendo, quod si non
relinquatur directā libertas ipsi ser-
uo, sed fideicommittatur hæredi,
vt alienus redimatur, in hoc casu
erit locus falcidiæ, in hoc legato,
vt probatur ex leg. Sed si non seruus
36. D. ad leg. Falcidiam, in §. Si so-
lus, notat Angel. Aretin in dict. §.
ultimo, num. 4. Bart. & Paul. in d.
leg. Seruus 33. D. ad leg. Falcidiam
vbi etiam Goueanus, & hoc fauore
libertatis fuisse inductum agnos-
cunt omnes, in dict. §. Quarta, ita
vt legitima filij per libertatum da-
tionem minui possit, & magis fa-
ueatur libertati, quam legitimæ,
104. clare deducitur ex illo textu, & no-
tat, *ibi Raphael Eulgos. numer. 3.*
*Paul. num. 8. vbi appellat textum
illum ad hoc mirandum, quem se-
quitur pluribus alijs relatis. Tiraquel.
in leg. Si vnquam, verbo donatione lar-
gitus, num. 329. citatque Paulus glos-
sam, quam videtur approbare, in
Authentico de Triente, & semisse, §.
prohibemus collat. 3. alias Nouella. 18.**

quæ existimat, in hoc textum il-
lum esse reuocatum *per dict. §. Pro-
hibemus*, sed absit, quia non potest
admitti illa reuocatio contra regu-
las ordinarias, nec ex verbis, *dicti
§. Prohibemus*, vllō modo potest
colligi, vt optime scripsit Tiraquel.
*dicto verbo, donatione largitus, numer.
330.* Sed contra hunc casum op-
ponit Castrensis. *in d. §. Quarta au-
tem, de textu in leg. Decem. 6. D. de
fideicommiss. libertat. leg. Sed si non
seruus 36. D. ad leg. Falcidiam, vbi
legata libertatis minuuntur per Fal-
cidiam, Sed ex mente ipsius Pauli
vbi proxime, & ex scriptis à Cuiacio
lib. 60. ad edictum Pauli super dict.
leg. Decem.* Tres casus sunt distin-
guendi. Primus casus est, quan-
do testator relinquit directam li-
bertatem seruo, vel illum relin- 105.
quit tertio, vt manumittatur, in
hoc casu non habet locum Fal-
cidia, *dict. §. Quarta, dict. §. vl-
timo, dict. leg. Si seruus. 33. cum leg.
seq. infra ad legem Falcidiam.* Se-
cundus casus est, quando testator
legat viginti, verbi gratia, Petro,
vt stichum seruū suum manumit-
tat, in hoc casu habet locum Falci- 106.
dia, & potest legatum defalcari pro
concurrente quantitate, ita est tex-
tus in leg. Iulianus. 34. & in leg.
*Sed si non seruus. 36. D. ad leg. Fal-
cidiam.* Ita vt, si legatarius accep-
tet legatum, teneatur seruum pro-
prium manumittere, licet plus va-
leat, ex eo, quia acceptando le-
gatum, non videtur pluris seruum
æstimaf-

æstimasse, ut bene expendit d. leg. Sed si non servus, cum duobus sequentibus, D. ad leg. Falcid. leg. Sica. 13. Cod. ad legem Falcidiam, leg. Generaliter. 24. §. Si alienum D. de fideicommiss. libertat. leg. Si legatario 22. D. eodem, facit leg. Sed duobus 5. versicul. pone D. legat. 2. iuncta, leg. Imperator. §. Si decem. D. legat. 2. leg. Si mihi 97. D. de legatis 1. ita Cuiac. citato loco, addo Peregrin. articul. 33. numer. 38. Tertius casus est, quando Petro relinquuntur viginti, ut servum Titij redimat, & manumittat, in hoc casu etiã admittitur Falcidia, ut probatur ex dict. leg. Decem, & ex dict. leg. Sed si non servus versicul. 1. ita ut hæres, non teneatur plus dare pro seruo, quam accepit. Quid autem, si dominus serui voluerit pro viginti integris vendere, sed non velit post admiffam Falcidiam, quæ forte defalcavit legatum in quinque, in hoc casu varix fuere apud Iureconsultos opiniones, ut cõstat ex d. l. Decem, & tandem concludit Paulus in hoc casu heredem cogendum tota viginti legata præstare absque deductione Falcidiæ, ac si testator iuberet, ut integra præstarentur, & hoc sic fuisse determinatum in favorem libertatum testatur Cuiac. in dict. l. Decem, qui semper videntus est. Ego quæro quid dicendum in secundo casu, si legatarius similiter velit acceptare legatum integrum, & servum manumittere, postea vero cum agnoscat defal-

candum esse per Falcidiam, illud repudiet, an hæres cogatur non detrudere Falcidiam, quod admittendum puto, ex decisione d. l. Decem, quæ propriissime huic casui accommodatur, tanquam nõ deciso per d. l. Sed si non servus.

Alium casum fingere possumus, quando alicui legatur servus, & in super pecunia, in hoc casu interueniente Falcidia, detrahi debet de utroque legato, facta æstimatione serui, sed tota soluenda est de legato pecuniæ, ut probat textus sic intelligendus, in l. Si duobus 5. versicul. pone D. delegat. secundo, dict. leg. Sed si non servus. 36. §. Si solus ad leg. Falcidiam, agnoscunt glossa, & Doctores utrobique.

Ingrediamur sextum casum Accusij, scilicet sponte solutum, in hoc casu, duobus modis potest quis remittere Falcidiam, vel Trebellianicam, remittendo scilicet, illam expresse, vel tacite per solutionem legatorum, sed quia vterque casus fere ineundem coincidit, permixtim etiã de illis agemus, de remissione apparet ex textu in leg. legatus 30. §. ultimo. D. Ad Trebellianum, vbi aliquando ex rescripto principis, vel eius mandato, ipsa quarta remittitur, & donatur, quod etiam propria voluntate multoties fieri potest, argumen. l. penul. Cod. de pactis cap. ad Apostolicam de regularibus, nisi ipsa quarta censeatur remissa in favorem secundi fideicommissarij, tunc enim iste illam

potest excipere, text. est in leg. 1. §. Denique D. ad Trebellianum, & ibi communis opinio ex Bart. quem sequitur Iason. num. 11. Costa in cap. si pater glos. Trebellianica. num. 30. Molin. lib. 1. de primogen. cap. 17. num. 31. Menoch. de presump. lib. 4. presump. 198. num. 40. Fachin. lib. 5. cōtrouers. cap. 7. Molina de iustitia disput. 213. versic. 8. Peregrin. articul. 3. num. 6. & in nostris terminis, num. 127. facit l. Hæres ab eo. 68. §. ultim. l. Hæres. 20. D. ad Trebellianum, Donel. lib. 7. cap. 29. §. 1. Faber de erroribus decad. 26. errore. 10. num. 4. & sequenti, quæ remissio, licet in vita testatoris nulla sit, ut supradiximus, tamen post mortem ipsius testatoris fieri potest, ut per supra citatos, & deducitur ex textu in l. Post 71. D. ad l. Falcidiam, vbi bene de more explicat Cuiacius sub. lib. 33. ad edictum Pauli colūm. 1284. ibi aduertens in vita testatoris remitti nō posse, per l. Quod de bonis. 15. §. 1. D. ad leg. Falcidiam, de qua supradiximus in quarto casu, de illo autem, qui sponte soluit non detracta Falcidia, vel Trebellianica (nullam enim censeo faciendam differentiam inter vtramque, l. 1. Cod. ad l. Falcidiam, l. 5. §. Si quis rogatus D. de donationibus inter virū, & uxorem) idem ac de expresse remittente iudicandum dicimus, ex eo, quia ille, qui legatum, vel fideicommissum soluit, non detracta Falcidia donare censetur, ita colligunt Doctores ex text. in d. l. 1. Cod. ad leg. Falcid. vbi dicitur non plus

debito soluisse hæres, qui legata integra soluit. d. §. Si quis rogatus, l. Fideicommissum Cod. cond. in deb. leg. qui quod. 46. D. ad l. Falcidiam. leg. Error. C. ad l. Falcidiam l. ult. C. eodem titul. quæ loquitur in fortioribus terminis, vt infra declarabimus, facit l. Debitorem. 20. D. qua infraudem creditorum. Authent. sed cum testator Cod. ad l. Falcidiam, iuncto corpore vnde sumitur, in Authentico de hæredibus, & Falcid. §. Non autem, alias Nouella 1. cap. 3. iuncta regul. l. Cuius per errorem § 3. D. regul. iuris, notant Doctores ad l. 1. D. de condict. in deb. & in l. Cum quis C. iuris, & facti ignorantia, tradit. Peregrin. d. articul. 3. num. 124. Menoch. in materia l. 1. D. quorum legatorum, romedio 4. ad epis. cend. num. 639. & sequent. & lib. 3. de presumptionibus presump. 31. à num. 3. Cuiac. in dict. Nouell. 1. colun. fin. Gothofred. etiam in d. §. Non autē litera, B. Cuiac. iterum in l. 1. Cod. ad l. Falcid. post ordinarios, & in leg. Si patronus, §. De illo per textum ibi, D. de donationibus. Couar. in cap. Quauis pactum. 2. part. §. 4. numer. 10. Mantica de coniecturis lib. 9. titul. 14. à num. 6. Moneta de commutatione ultim. volunt. cap. 9. num. 340. qui illam afferunt rationem, quia ille, qui sciens vires patrimonij, & se posse retinere Falcidiam, & vltro legata integra soluit, donare censetur suā partē, agnoscendo voluntatem testatoris, prout etiā, ille, qui sciēs testamentum nullum, ex quo nihil præstare tenetur, secundum

111. dum communem, & meliorem sententiam etiam in foro conscientie, ut post alios notat Couar. in cap. Cum esses de testamentis, num. 12. per l. Non dubium §. vltim. Cod. de testamentis, quem sequitur Menoch. lib. 1. de presumptionibus quaest. 80. nu. 13. & 28. Cenalh. commun. contra communes quaest. 700. & quaest. 137. num. 6. vbi testatur esse veriore, & securiore sententiam, & communem, post praedictos Iason. Ripam, & alios Menchac. de success. creat. §. 1. num. 12. & §. 2. num. 2. Padilla in l. Cum quis C. iuris, & facti ign. numer. 11. & sequenti. Nihilominus tamen si haeres agnoverit voluntatem minus solemne, tenetur solvere, argumento text. in l. 1. Cod. de fideicommissis iuncta l. 2. eodem. Menoch. post alios lib. 3. praesumptionum, praesumpt. 131. numer. 5. & sequentibus. Surdus de alimentis titul. 8. privileg. 22. numer. 31. & privileg. 25. num. 35. Castill. tom. 2. controvers. cap. 26. num. 87. Donel. l. Si certis annis, num. 3. Cod. de Pactis, Fab. de coniecturis lib. 7. cap. 8. & decade. 67. error. 7. & 8. & 10. Quesada diuers. quaestione 19. num. 3. Flores variarum, quaest. 23. num. 8. Lara de Capellanis lib. 1. cap. 10. num. 87. & cap. 12. n. 19. Gaspar ad Fabrum lib. 1. tractat. 15. quaest. 3. Forcatul. dialogo 14. num. 5. Padilla. l. Si post Cod. fideicommissis, num. 9. Mantica lib. 3. de coniecturis titul. 20. num. 5. Peregrin. artic. 43. num. 4. Molin. lib. 3. cap. 1. numer. 18. Fachineus lib. 6. controvers. cap. 71. Clarus, §. Testamentum quaest. 90. n.

vltim. Menchac. lib. 5. controvers. cap. 25. à num. 27. Gutier. l. Nemo potest delegat. 1. num. 244. Molin. disputat. 41. versic. tertio. Gratian. tom. 3. cap. 429. à numer. 19. Cuiac. in posthumis C. sup. dict. l. 1. Gothofred. ibi lit. H. quam defuncti voluntatem dicitur haeres agnoscere, vel per realem solutionem, ut in terminis d. l. 1. C. ad l. Falcidiam, vel promittendo scienter per simplicem cautionem, stipulatione praecedente, se integra legata soluturum, ut est textus formalis in l. vltim. cuius hic est verissimus sensus. Cuius illo titulo, ut post alios bene ait Cuiacius in d. Nouella 1. columna penult. reprobata aliorum sententia, qui contēdebant d. l. vltim. procedere virtute geminationis verborum, de quibus Morla in emporeo, titulo de Pactis, quaest. 1. num. 11. Gothofred. in leg. Si patronus 20. litera. P. D. de donationibus, Caldas de emptione, cap. 27. nu. 59. Flores variarum, quaest. 27. nu. 7. Et sic intelligitur etiam textus in §. De illo in dict. l. Si patronus, vbi idem in terminis disponitur, quod in d. l. vltim. si intelligas verbum sponsioni pro cautione, ut ibi notat Gothofredus litera. S. & Cuiacius in d. columna penult. Vel potest intelligi, quod dict. §. De illo agat de simplici promissione, & d. l. vltim. de cautione, ut diuersificentur casus, & si intelligas utrunque textum de cautione, dic quod Iustinianus voluit corroborare Marcelli decisionem, d. §. De illo, per suam constitutionem d. l. vltim. ex eo, quia Marcelli opinio inter

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

Iureconsultos erat altercata, vt in-
sinuat d. §. De illo, ibi (sed magis est,
vt nō possit suæ cōfessionī obuiare) quæ
verba clare supponunt, ante Iusti-
nianum de hoc esse concertatio-
nem inter Iureconsultos, quod la-
tius profequitur Cuiacius super dict.
leg. prima.

113 Cogimur ex supradictis inqui-
rere rationem decidendi ad leg. Si
patronus, in principio D. de donationi-
bus, dum habet patronum promit-
tentem soluere legata, ad quæ non
tenebatur, non esse cogendum fidē
seruare, cum tamen si soluerit, sciē-
ter, repetere non possit, vt prabat Iu-
reconsultus Paulus, in l. Patronus 60.
D. ad Trebellianum. Deinde facit
dubium, quia vt diximus, idem est
Falcidicum hæredem soluere in-
tegra legata, quod illa integra sol-
uere promittere, d. l. i. iuncta d. leg.
ultim. Cod. ad legem Falcidiam: ergo
similiter idem esse debet, patronū
soluere legatum, ac illud promitte-
re soluere, quod d. l. Si patronus D. de
donat. negat. & forte secundū Cui-
acium in d. Nouella 1. colun. penult. in
fine. Hæc fuit dubitatio legum ve-
terū, de qua meminit Iustinianus
in d. l. ultim. pro ratione decidendi
ad d. l. Si patronus, considerat Cas-
tre-
sis ibi tres casus. Primus est de Pa-
trono, qui scienter promisit inte-
grum legatum soluere, & hoc casu
ipsum teneri, inquit in distincte,
quia censetur donare partem ex
lege Falcidia sibi competentem, ar-
gumento leg. Sed & si quis, §. final.

D. si quis cautionibus. Secundus ca-
sus est, quando per errorem facti
promittit, & tunc etiam è contra
in distincte non tenetur, per textum
in l. Error. Cod. ad leg. Falcidiam, &
in nullo ex his duobus casibus
procedit d. l. Si patronus. Tertius ca-
sus est, quando soluit per errorem
Iuris illud, quod nullo iure debet,
aut quod solum naturaliter debet,
& in hoc casu, nequit procedere d.
l. Si patronus, quia ibi adhuc non
erat solutum, & habet exceptionē,
licet si solueret, non haberet repeti-
tionē, arg. l. Cum quis. C. Iuris, & fa-
cti ignorantia, de qua Cuiac. ad quæst.
Papiniani super, l. 7. D. de Iuris, &
facti ignorantia, Duaren. ad titulum
de Cond. in deb. cap. 3. Donel. lib. 1. cap.
21. versic. in damnis, Aurel. 1. sentent.
cap. 63. Fachin. 8. cap. 106. Pichard.
§. 1. quibusmodis re. num. 35. sed hæc
interpretatio Pauli, magis rem in-
uoluit, quam declarat, quia si erat
in debitum, & fuisset solutum per
errorem iuris, adhuc nō repeteret,
iuxta notata, in dicta d. l. Cum quis, &
in l. 1. D. de cōdictione indebiti, & bene
probat d. l. Error. in 2. part. C. ad legē
Falcidiam. Secundo loco Cuiacius
lib. 11. quæst. Pauli, super d. l. Patro-
nus, D. ad Trebellianum ait, in vtro-
que casu scilicet, & soluti legati, &
promissi, dari repetitionem, tam
legati, quam cautionis, si per errorē
facti sint per soluta, & sic interpre-
tatur d. l. Si patronus, vt concordet
cum d. l. Patronus, si vero sciēs illud
fecerit, non erit repetitioni locus,
d. leg.

116. *d. leg. Error*, sed nec hic intelligendi modus quadrat, quia *d. l. Si patronus*, procedit etiam casu, quo quis per ignorantiam iuris caueat, & promittat secundum veriore sensum, quem statim demonstrabimus. Quare ego censeo, quod siue scienter, siue ignoranter, vel ignorantia iuris patronus caueat se soluturum legatum, vel fideicommissum, ex portione sibi debita in bonis liberti, non teneatur ex vi promissionis, & sic indistincte dico intelligendam *d. l. Si patronus*, ex ratione, quam textus assignat (*ibi ne pars ex legibus verecundia patronali debita minuatur*), nec in hoc casu, promissio patroni aliquid operatur, tanquam a legibus reprobata, quæ tantum detulerunt patronali reuerentiæ; ne permitterent ipsi patrono, ut illi posset renunciare, prout generale est in priuilegijs concessis ob reuerentiam, prout interminis *l. Alia. 15. §. eleganter, D. solut. matrimonio, facit leg. ultim. Cod. de bonis libertorum, & communis resolutio ad cap. Odoardus de solutionibus, Garcia regul. 333. nu. 8. Gutier. de iuramento confirmat. 1. part. cap. 16. num. 47. insignis Barbosa in d. §. Eleganter à principio, sic limitata regul. d. l. penul. C. de pactis cum similibus, unde cum legitima patrono debeatur ob reuerentiam, nihil mirum, si non obliget pactio in contrarium, *d. l. Si patronus in principio*, & hanc rationem decidendi postea assignauit *Cuiacius in leg. 1. Cod. ad leg.**

Falcidiam. Nec obstabit, quod filij possunt renunciare suæ legitimæ, antequam eis deferatur, ut colligitur ex *l. Si quando. 36. §. Generaliter C. in officioso testamento, Molina lib. 2. cap. 3. num. 7. & num. 36. Peregrin. articul. 36. num. 89. Menoch. lib. 4. de presumptionibus presump. 33. à n. 13. & cons. 71. numer. 22. Gutier. 2. Canonic. cap. 14. num. 97. Couar. in nostro cap. Raynaldus §. 2. numer. 2. Gabriel, Crass. & alij, quos citat, & sequitur *Moneta de commutat. Ultimatum voluntatum, cap. 9. numer. 238. Gabriel Pereira decis. 11. num. 1. plures supra 1. part. num. 551. quia legitima filiorum eis non defertur ob reuerentiam, ideoque nihil mirum, si renunciare illi possint. Neque iam obstat *l. Patron. ad Trebellianum*, non enim loquitur de legitima adhuc non acquisita, sed potius de iam acquisita, quæ cum iam sit patrimonium patroni, & sit satisfactum reuerentiæ ei debitæ, non est inconueniens, ut patronus illam ad libitum possit distribuere, & hæc dico versari differentiam inter vnum, & alterum casum. Unde si in hoc secundo casu, ipse patronus donauerit sponte, valebit donatio, iuxta terminos *l. 1. Cod. ad l. Falcid.* cum similibus supra citatis, & si donet per iuris errorem, idem resoluetur, ne habeat repetitionem *d. l. Error in 2. part.* si vero soluat per errorem facti, repetere poterit, *d. l. Patronus in fin. d. l. Error in 1. part. Pichard. §. 1. quibusmodis re. num. 40. Iulius Pac. cent. 6. concilia-***

117.

118.

De vna, & altera quarta deducenda vel nō,

concordant. 42. *Surdus decision.* 246. num. 7. hi autem termini applicari non possunt d. l. *Si patronus*, quia ibi quocumque modo fiat cautio, semper promissio, semper potest repeti, ne minuatur pars debita reuerentiæ, ex quibus constat, quod si quis soluat legata integra per errorem iuris, similiter repetere non possit, quemadmodum ille qui vltro persoluit, ita colligitur ex leg. *Error.* 2. part. *Cod. ad l. Falcidiam*, l. *Cum quis Cod. Iuris, & facti ignorantia Doctores supra, Menochius 4. remed. adipiscend. num. 639. post Zueard. in l. fin. Cod. edicto Divi Adrian. num. 428. Peregr. artic. 3. num. 124. & artic. 47. nu. 38. & in specie est textus capitalis in l. Regula 9. §. 5. si quis ius ignorans D. iuris, & facti ignor. vbi proponitur exemplum de Falcidia per errorem iuris non retenta, ad fin. ibi C. sciant ignorantiam facti, non iuris prodesse, neque stultis succuri, sed errantibus, ex quibus verbis colligitur errantem in iure comparari scilenti, qui vltro persoluit, cui repetitio denegatur, d. leg. *Cuius per errorem, cum supracitatis*, ita ex alijs comprobatur *Padilla in d. l. Cum quis num. 24. contra communem, quam ipse refert, num. 18. melius comprobatur Quaren. ad titulum de condict. indebita cap. 3. & Cuiac. in solemnibus recitat, Digestorum super d. §. Si quis ius, & est verissima sententia, ut per *Fachinum controvers. lib. 8. cap. 106. Pichard. d. §. 1. quibusmodis re, num. 35. Baptista Costa de Iuris, & facti ignorantia, sed obstat quia Falcidia***

ipso iure defertur hæredi, & ei acquiritur dominium, l. *Lineam*. 26. 120. *D. ad l. Falcidiam*, ideoq; ei cōpetit pro ea consequenda rei vindicatio d. leg. *Lineam*, vel interdictum quorum legatorum, ut probatur ex l. 1. §. *Si quis ex mortis D. quorum legatorum l. 1. C. eodem*, notat *Ripa, & Guacius*, quos sequitur *Menoch. 2. adipiscendæ, num. 57. Peregrin. artic. 47. num. 42. & 45.* sed iuris ignorantia non nocet indamniss, ut probatur ex l. *Iuris ignorantia 7. D. de iuris, & facti ignorantia Cald. in §. Si tutor Instit. de in offic. nu. 7.* igitur. Secundo obstat l. *Error. 8. D. eodem titul.* vbi *Papinianus* regulam ponit generalē, errorem iuris nemini in damno rei suæ nocere: ergo dicendum videtur hæredem nō posse fraudari sua Falcidia, licet per errorem iuris soluat.

Sed verissima est supraposita resolutio contra communem, neque curandum est de varijs distinctionibus, quas illa facit cum *Accursio* in multis locis, præcipue in tribus, nempe in l. 1. *D. de condictione indebita*. & in l. 7. *D. de iuris, & facti ignorantia, & in d. l. Cui quis Cod. eodem titul.* Nam ipse *Accursius* fallitur manifeste, in eo, quod existimat, solutum per errorem iuris, licet naturaliter deberetur, si tamen Civiliter non debeatur posse repeti ex d. leg. 7. *de Iuris, & facti ignorantia*, cum tamē cōtrarium sit verissimum, nempe naturalem obligationem impedire repetitionem, ex quacumq; causa facta

facta fuerit solutio, siue per errore iuris, siue facti, vt communiter Doctores resoluunt *ad l. Error. C. ad l. Falcidiam*, ideo cum *Duareno d. cap. 3. Cuiac super d. §. Si quis ius, & optime lib. 19. questionum Papiniani super d. l. 7. col. 5. pag. 441. Donelo de iure Ciuili. lib. 14. cap. 14.* intelligenda est illa regula vulgo deducta *ex d. l.*

122. *Iuris ignorantia*, non decidere ignorantiam iuris in damnis prodesse, quasi sibi præiudicare non possit, ille qui errat in iure, prout male interpretatur Accursius, & cum eo communis dictis locis, cum potius contrarium sit dicendum, id est errantem in Iure sibi præiudicasse in rebus perfectis, & consummatis, prout in illo, qui soluit in debitum iuris errore: nam is vere soluit, & ideo cessat repetitio, quia soluens per errorem iuris non repetit *d. l. Error. d. leg. Cum quis*, sed prodest iuris ignorantia in non perfectis, prout si errans in Iure, existimans sibi non deberi, quod reuera debitum est, illud permittat in simul ab alio possideri, optimū exemplum proponit *Cuiac. d. pag. 442. interminis, l. qua fideicommissa 79. D. delegat. 2. vbi mulier debebat libertis mariti prædia ex testamento Mariti ipsa moriens reliquit eadem prædia non solum libertis mariti, sed in simul suis, qui omnes longo tempore possederunt, postea liberti Mariti, quanuis ignorarunt prædia illa ad se pertinere ex testamento Mariti, errando in iure, ta-*

men non possunt illa petere, quia adhuc præscripta non sunt & ideo ignorantia iuris eis non nocuit in damno præscriptionis, ex eo, quia adhuc non erat completa. Si tamen ipsa completa esset, iuris ignorantia illam non elideret, nec retractaret, quia ea, quæ facta sunt, iuris error non reddit in facta, hæc est mens *d. l. Iuris ignorantia 7. D. de iuric. & fact. ignorantia.* Aliud simile exemplum refert *Cuiacius d. l. 3. §. 1. D. ad Macedonianū*, de eo qui errore Iuris existimauit, filium militem non esse in sacris paternis, & ei credidit pecuniam, quam repetere non poterit, multis exornat *idem Cuiacius, semper eum videas, super d. leg. 7.* quæclare indicat hunc sensum, dum ait (*suum vero petentibus non nocet*) vt intelligatur de suo, quod adhuc est, prout in exemplo præscriptionis, & similibus, quia licet aliquando suum fuisset, si nunc suum non est, ignorantia iuris nocet, & non prodest, quia agitur de acquirendo de nouo, vt in prima parte illius legis. Nec etiam obstabit modus generalis loquendi, quo vtitur *Papinianus in d. l. Error versic. Caterum*, quia *ex mente Duareni d. cap. 3. & Doneli d. cap. 14. dico textum illum in d. versicul. Caterum non docere ignorantiam iuris nemini nocere, quando tractatur de damno vitando, sed solum non nocere omnibus, quibus verbis docet acutissimus Iureconsultus, quod licet regulariter iuris ignorantia noceat, tamen in lucro captan-*

151 De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

captando, quam in damno vitando, tamen in damno vitando non nocet omnibus, quia mulieri si soluat, quando iuuatur Velleano, non nocet; *l. Quauis §. Interdū D. ad Velleanum*; minori etiam si soluat per errorem iuris, non denegatur repetitio; *l. 2. Cod. si aduersus solutionē*, & alijs personis, de quibus in *l. Interdum 29. D. Conditione indebiti*, sufficit enim his non nocere iuris ignorantiam, vt verum sit dicere cum Papiniano, errorem iuris non omnibus nocere, *qui textus, & d. leg. 7.* præcedens magis confirmat nostram resolutionem, secundum proprium sensum supra explicatum.

Ex supradiētis venit reprobanda sententia Pauli Castrensis, in *l. 1. Cod. ad legem Falcidiam*, Bart. num. 10. & aliorum scribentium in *l. 1. D. de conditione indebiti*, quam ibi communiter receptam dicit Iason à Citramontanis n. 20. & Paulus in *d. l. 1. ait*, contrarium esse, calcitrare cōtra stimulum, quæ ait legata deberi ultra dodrantem naturaliter, *per d. l. 1. vbi non soluit plus debito*, qui soluit integra, ergo, inferunt, debita erāt legata illa saltem naturaliter, Padilla in *l. Cum quis C. iuris, & facti ignorantia*, numer. 2. Menchac. *Success. creat. §. 17. num. 117.* Robertus i. *sententiarum cap. 2.* Pichard. qui plures citat §. *Sed quia de fideicommiss. hæred. num. 12.* quam opinionem legitimus secutam per insignem Petrum Barbosam, in manu scriptis ad Rubri-

cam *D. ad Trebellianum*, & alterum insignem, Preceptorem Antonium Laurentium, in *l. Iuris gentium D. de Pactis*, & postea Typis mandauit Caldas ad *l. Si curatorem, verbo la sis, num. 73.* adducunt etiam *l. Fideicommissū 62. D. de condict. indebiti. d. leg. Patronus §. De illo D. de donat. d. l. 5. §. Si quis rogatus D. de donationibus inter*, in quibus iuribus nulla competit repetitio quartæ ex legatis per solutis, quæ omnino competeret, nisi legata naturaliter deberentur, vt prædicti Doctores communiter docent, *ex regul. l. Nam & si, leg. Naturaliter. 13. l. Iulianus D. condict. indebiti.* Sed cōtraria opinio ultramontanorum, de quibus Iason. *d. n. 20.* verior est, dum contendunt legata ultra dodrantem relicta, non deberi nec etiam naturaliter; *per textū in principio Inst. ad l. Falcidiam*, qui textus absque cauillatione euitari non potest, dum prohibet ne hæres teneatur ultra dodrantem, quia cum sit lex resistens infringit omnem obligationem, tam naturalem, quam ciuilem, argumento *l. Cum lex 47. D. de fideiussoribus*, iunctis his, quæ circa legem prohibitiuam ex alijs resoluit. Pater Suares de legibus, *lib. 5. cap. 20. num. 7.* Angian. de legibus *lib. 3. controuers. 7. à n. 21.* Barbos. *l. 1. part. 5. D. soluto matrimonio, num. 21.* Marescorus *var. lib. 2. cap. 65.* quidquid Bart. velit retorquere mentem *d. principij*, vt per Fulgos. *num. 4. in d. l. Cum quis, C. de Iuris, & facti ignorantia. Donel. 8. cap.*

22. *Mantica* 9. de *Coniecturis* tit. 13. numer. 11. & hæc est ratio, propter quam pæna adiecta pacto remittendi Falcidiam, non valet, ut in *leg. Quod de bonis* §. 1. *D. ad leg. Falcidiam*, & hanc opinionem multis confirmat iuris columnis *Couarr. in cap. Quamvis pactum*, §. 4. part. 2. n. 10. & tribus sequentibus, secundum nouiorem impressionem, & eam insinuat *Molina dicta disputat.* 213. versicul. *affirmandum penult.* *Cuiacius lib. 8. observationum cap. 2.* *Robertus sibi contrarius dict. lib. 1. cap. 6.* *Pichard.* §. 1. *quibusmodis re. num.* 31. qui affirmant ideo heredem posse repetere solutum ultra dodrantem, quia licet obligatio detur naturalis, tamen est obligatio inefficax quia lex non assistit prædictæ obligationi, ac proinde non parere, exceptionem in hoc casu, iuxta regulam *leg. Iuris gentium*, §. *Señ cum nuda D. Pactis*; Nec obstant difficultates iurium, quibus innititur communis: nam ad *dict. l. 1. Cod. ad l. Falcidiam*, iam diximus, ideo ibi non solui plus debito per heredem, quia scilicet fuit sequutus voluntatem testatoris, non autem ex eo, quod naturaliter teneretur ut male communis contendit, ita *Couarru. dict. numer.* 12. ubi affert exemplum ad *dict. l. 1.* omiſſa alia interpretatione *Fulgosij in dict. leg. Cum quis*, dum contendebat verba illa *dict. leg. 1.* ibi (*non videtur plus debito soluisse*) denotare fictionem, qua etiam neglecta, primam

125.

secutus est *Cuiacius in dict. leg. 1. in principio*. Nec etiam obstant cætera iura supra pro communi relata, quia *l. Si patronus*, §. *De illo D. de donationibus*, apertissimis verbis ait heredem solum teneri ex eo, quia fidem testatoris sequutus est, patet ex *textu* (*ibi voluntatem testatoris secutus spondit*) iuncto *sine* ibi, (*contra fidem testatoris, quam agnouit*) in quo *textus* ille diuersificatur à principio ipsius legis, & hunc censeo proprium sensum illius §. *de illo*. Nec obstat *dict. l. Fideicommissum* 62. *D. de cond. indebiti*, quia 126. si bene consideres verba illius *textus*, clare supponunt fideicommissum, de quo ibi, nullo iure deberi, patet ex verbis ibi (*tamet si, non debitum fuisset*) ac proinde constat male præsupponere communem sententiam in eo *textu* dari obligationem naturalem de qua testatur *Padilha in dict. leg. Cum quis numer.* 18. & illam sequitur *Gothofred. in dict. leg. fideicommissum litera. P.* cum potius respondere debuisset, ideo ibidem cessare repetitionem, quia hæres sciens indebitum, voluit fidem testantis adimplere, & promittendo se obligare, constat ex illo *textu*, ibi (*quia tamen à sciente fidei explenda causa, promissum esse debetur*) ubi ponit vim obligationis in voluntate hæredis, qui scienter fidem testatoris sequi eligit. Similiter satisfat obiectioni deductæ ex *leg. 5. §. Si quis rogatus D.* 127. *de donat. Inter*, nam si bene euoluas

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

istius textus literam facile reperies, principaliter attendere ad observationem voluntatis testatoris, quam maritus grauatus sequi ex liberalitate propria non dedignatur, constat ex toto, §. *In principio, ibi* (*Magis pleniori officio fidei praestanda, & cat.*) & statim, subsequitur, *ibi* (*plerique magis fidem exsoluunt,*) & in fine melius, *ibi* (*hic enim vere fidem exsoluit, voluntatem testatoris obsecutus*) ex quibus aperte demonstratur, inepte ex hoc textu colligere communem sententiam, hanc voluntatem testatoris à iure reprobata, & inuolidam producere obligationem naturalem, cum contrarium sit verius, vt supra demonstraui, & confunditur ex versiculo *hac ita eiusdem textus*, vbi si detur error facti in hærede solvente, datur repetitio soluti, quæ minime concederetur, si obligatio naturalis præcessisset, *argumento textus in leg. Naturaliter. 13. leg. Si non sortem 26. §. Libertus, leg. Quod pupillus. 41. cum alijs ibidem, D. conditione indebiti.* Ex quibus probatur illud, quod naturaliter debetur, non repeti, quocunque modo soluatur, quia obligatio naturalis, licet attentato iure Ciuili non producat actionem efficacem ad petendum, tamen licitam retentionem concedit, *leg. Iurisgentium. 7. §. Igitur nuda D. de Pactis Menoch. lib. 3. de presumptionibus præsumpt. 134. numer. 57. Morla in empor. titul. 3. part.*

1. *quæstion. 2. & 3. Duaren. in leg. 1. D. de Pactis, vbi Faber. in Rationali, Forcatulus, dialogo 69. Donel. de iure Ciuili, lib. 12. cap. 3. Mendocça lib. 1. cap. 4. à numer. 2. & lib. 3. cap. 2. & cap. 9. à numer. 8. Mantica lib. 1. de contractibus titul. 6. Peregrin. var. de pact. cap. 1. numer. 66. igitur dicendum est, in dict. §. Si quis rogatus, hæredem maritum nō retinere quartam, quia voluit sequi voluntatem testantis, non autem ex eo, quia tenebatur naturaliter, vt male communis, & Lusitani Barbosa, & Caldas scripsere. Nec admittenda est consideratio, Roberti, & Pichardi vbi supra, quia verius est, ex eo, posse hæredem repetere, quia nullo iure debentur legata, non autem, ex eo, quia licet naturaliter debeantur, lex non assistit dictæ obligationi, nam manifestam continet diuinationem. Ne dicamus, absurdum.*

Pro coronide huius casus, aduertendum duximus, antiquiori tempore Digestorum, & Codicis hæredem soluentem aliqua legata integra nihilominus posse per exceptionem doli Falcidiam retinere in alijs rebus eidem legatario relictijs, tam pro rebus iam solutis, quam pro soluendis, quod solum intelligitur respectu eiusdem legatarij, non autem respectu diuersorum, vt notant Doctores per textum ^{128.} in l. Quod de bonis §. Non id circo, D. ad leg. Falcidiam, leg. Si pluribus 16. D. eodem

D. eodem leg. In imponenda, 6. versiculo final. Cod. eodem titulo, secundum lecturam Cuiacij, in Nouella 1. colūm. 3. quem sequitur Gothofredus in d. l. 6. litera. L. dum legit verbum ultra, pro vltro, quæ litera magis est consona principiis materiæ, & ita legere Florentinos scribit Cuiacius, in lib. 13. responsorum Papiniani super d. leg. Quod de bonis §. Non id circo, vbi excellenter prosequitur hanc materiam, post Bart. Paulū, & Alexand. in dictis iuribus, maxime, in dict. leg. Si ex pluribus, & iterum idem Cuiac. in l. 1. C. ad l. Falcidiam, Gothofred. in Nouella 1. cap. 3. alias §. Non autem litera. B. post Gouueanum in d. §. Non id circo, Surd. decis. 246. num. 6. ita vt, si hæres tenebatur plura legata cuidam legatario soluere (tot enim sunt legata, quot sunt res. l. 5. D. de legat. 2. facit, l. Scire debemus. 29. D. de verborum,) & aliquas res ei traderit integras, non tamen animo amittendæ Falcidiæ, adhuc potest illam retinere, nõ solum pro rebus soluendis, sed etiam pro iam solutis, vt diximus, quod respectu eiusdē legatarij, indubitabile est; quoad alium vero secundum legatarium hoc non procedit, quia nec ideo, quod hæres integra legata soluit primo legatario, tenetur secundo etiam integra soluere, sed poterit Falcidiam retinere, vt optime probat dict. leg. In imponenda in fine, Cod. ad l. Falcidiam, quia vnusquisque sui, & non alieni legati Falcidiam patitur, nec ex eo, quod hæ-

res primo liberalitate vtens noluit defalcare, consequenter etiam tenetur secundo non defalcare, quia hoc tribuitur meræ liberalitati hæredis, quæ non est extendenda de casu ad casum, sine declaratione ipsius, sed ex tempore Iustiniani, in Authentico de hæredibus, & Falcidia, §. Non autem, alias cap. 3. alteratus est, hic secundus casus, dict. leg. Scilicet, in imponenda, §. final. quando quis tenebatur præstare legata pluribus: Nam licet antiquo tempore, dict. §. final. hæres posset retinere à secundo legatario, licet primo integrum præstasset, tamen dict. §. Non autem, disposuit, vt si primo integrum legatum fuisset solutum, non posset legatum secundi legatarij defalcare, sed similiter etiam integrum præstaretur abrogando dict. §. fin. quasi qui primo legatario integrum soluit legatum, censeatur in totum agnoscere voluntatem testatoris, vt omnibus velit integre satisfacere, & hæc est veritas huius puncti, vt optime post antiquiores, resoluit Surdus dict. decis. 246. numer. 1. & 10. & 18. Quicquid inuoluat gloss. in leg. Non dubium Cod. de testament. & Mangilius cum alijs, quos refert, & sequitur, quæstion. 135. numer. 10. & sequentibus, quod tunc est intelligendum procedere, quando hæres agnoscit substantiam hæreditatis, & non errat in facto: Nam si in illo errauerit, adhuc hodie habebit repetitionem, 131.

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

secundum decisionem d. leg. Error. Cod. ad l. Falcidiam, ita cōmunis ex Succino iuniori consil. 19. numer. DL. volum. 2. Roland. de Inuent. 3. part. §. Stante igitur n. 3. & 4. Montic. de Inuent. cap. 13. num. 185. Phanuncius eodem tract. part. 6. num. 120. Surd. vbi supra num. 7. Bolognet. in Rubrica ad leg. Falcidiam, num. 59. Mangilius d. quæst. 135. nu. 14. declarat eleganter Cuiacius super dicto. §. Non idcirco columna 1. qui semper in hoc puncto videndus est. Aliam limitationem ad d. §. non autem, adduxit Mangilius d. quæst. 135. num. 11. Ne procedat, quando hæres solues protestatus est, quod non intendit sibi in cæteris præiudicare, quod ante eum dixit Corneus in d. Auth. sed cum testator, num. 8. Succin. dict. numer. 11. vbi testatur de communi, & iudicatum testatur Surd. decision. 246. Ratio est, quia protestatio reseruat ius protestanti, iuxta textum in leg. Ne sennius. D. negotijs gestis l. 4. §. 1. vbi Bart. D. quibusmodis pignus, Mangilius vbi supra num. 13. Surdus num. 11. faciunt resoluta per Sanches lib. 2. de matrimonio disputat. 45. numer. 19.

Limitatur etiam dict. §. Non autem, vt procedat in dubio, non autem procedat, quando hæres soluit integrum legatum vni legatario, non vt testatoris voluntatē adimpleret, sed magis vt legatario complaceret, in hoc enim casu, non dicitur hæres Falcidiæ renunciaſſe quoad alios legatarios, vt post Cy-

num in dict. Authent. sed cum testator quæst. 6. Iacob. de Arena, & Salycet ibi. num. 5. resoluit Corneus d. nu. 8. quos sequitur Mangilius vbi supra nu. 17. & de communi testatur Surd. dict. loco numer. 11. Ratio est, quia constituto de eo, quod hæres voluit rem magis gratam facere legatario, quam voluntatem defuncti adimplere, iam sumus extra dubiū, quod noluit sibi in alijs præiudicare, argumento Vulgate regulæ leg. Continuus, §. Cum ita D. de verborum, alios refert, & sequitur Mangilius dict. num. 17. Surd. dict. nu. 11. Si autem non constet, quo animo, & intentione hæres persoluit legata, in dubio præsumendum erit soluisse ea mente, vt voluntatem testatoris adimpleret, vt est communis resolutio ad dict. Authent. sed cum testator, vbi Salycet nu. 5. Bartol. & alij, quos sequitur Surd. supra. num. 14.

Prætermittendū non est, quod bene aduertit Cuiacius supra citato loco, reprobendam esse glossam Accursij in dict. §. Non idcirco, verbo, soluta, 100. & in dict. leg. Si ex pluribus, verbo, legatis, quas sequitur Bart. Paulus vtrouque, & communiter scribes, dum constituunt heredem hodie soluētem vnum legatum integrum, dum in facto non erret, non posse retinere Falcidiam in alijs, etiam respectu eiusdem legatarij, & per consequens iam esse abrogatas decisiones, d. leg. Si ex pluribus, & dict. §. Non idcirco. Contrarium tamen verum

132.

133.

135

verum est, quia *dictus* §. *Non autē*,
unde sumitur Authent. sed cum testa-
tor, in versic. item si hæres C. ad l. Fal-
cidiam, loquuntur solummodo in
casu, quo hæres tenetur pluribus
legatarijs solvere, in quo respon-
det contrarium *dict. leg. In imponen-*
da §. *Ultim. ut supra diximus*. Non
autem loquitur quando hæres eidē
legatario solvere tenetur plura le-
gata, in hoc enim casu, licet eidem
soluat vnum integrum, adhuc in
alijs soluendis potest retinere Fal-
cidiam, pro omnibus tam solutis,
quam soluendis, *iuxta d. l. Si ex plu-*
ribus, d. §. Non idcirco. Nec in hoc
facienda est distinctio, vtrum soluat
per errorem Iuris, vel facti, quia ni-
si appareat de contraria voluntate
semper dicendum est, hæredem sic
soluentem, cū adhuc possit in alijs
legatis soluendis Falcidiam retine-
re, noluisse Falcidiam remittere,
præsumptio enim remissionis so-
lum versatur circa eum, qui non
habet amplius quid præstet *d. l. i.*
l. Ultim. cum similibus C. ad l. Falci-
diam. Itaque concludendum est,
adhuc hodie esse in sua viridi ob-
servantia *d. l. Si ex pluribus, & d. §.*
Non idcirco, ac per illa esse deciden-
dum casum, si accidat, quia hic
casus desoluendis pluribus legatis
eidem legatario, æquiparatur alte-
ri quando quis soluit dictam me-
dietetatem vnius legati, quia in alia
medietate nondum soluta potest
totius Falcidiam retinere, *dict. l.*
Si ex pluribus ad finem, qui casus in

dubitabilis est, quod sit in sua fir-
mitate antiqua; igitur similiter de
primo affirmandum erit, cum iu-
rium correctio, quo ad fieri possit
sit restringenda, iuxta vulgares re-
gulas, *ita Cuiacius lococitato*, & hæc
de sexto casu dicta sufficiant.

Septimum casum ponit Accur-
sius circa res prohibitas alienari,
ibi (*res vetita vendi*) ita vt, si testa- 136
tor prohibeat aliquam rem vendi,
de illa non possit detrahi Falcidia,
ita deducitur ex *Authentico, vt spon-*
salitia largitas specialis sit contractus,
§. Si quando collat. 9. alias Nouella.
119. cap. 11. vbi notat Gothofred. litera.
T. Unde sumpta est *Authentica, sed*
& in ea Cod. ad l. Falcidiam, & circa
prohibitionē Falcidiæ, omnes scri-
bentes vtroque consentiunt, vt
per *Molina de iustitia tom. 1. disputat.*
213. versic. tertius, post Bald. in d. Au-
thent. sed & in ea, alter Molina lib. 1.
de primogen. cap. 17. num. 18. in prin-
cipio. Mangilius. quest. 115. nu. 32.
in quo non est difficultas; Dubiū
tamen consistit vtrum, si testator
oneret hæredē fideicommissō vni-
uersali tertio restituendo cum ex-
pressa alienationis prohibitione in
persona ipsius tertij, censeatur etiā
prohibita Trebellianica (aduerti-
mus enim nos nō loqui secundum
opinionem, quam supradiximus
veriore, nempe testatorem non
posse prohibere Trebellianicam,
sed potius secundum communem,
quæ affirmatiua est?) In hac quæ-
stione, cōmunis est scribentiū sen-
tentia,

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

137. tentia, vt eodemmodo, quo Falcidia, per alienationis prohibitionem cessat in legato particulari, ita etiam Trebellianica de fideicomisso vniuersali ex eadem prohibitionem non detrahatur, vt per Bald. in d. Authent. sed & in ea, nu. 1. communis per Gabrielem titul. ad Trebellianum conclus. 9. num. 1. Molina lib. 1. cap. 17. num. 18. Hieronim. Gabriel. cons. 184. numer. 7. Bellonus cons. 30. num. 7. Alciat. lib. 9. consil. 48. Matua cons. 291. Pancirola cons. 47. num. 12. & consil. 137. numer. 5. Corneus, Paris, Succin. & alij per Corras. in repetitione l. Filium, quem habentem C. Famil. Eriscund. num. 28. Mantica de Coniecturis lib. 7. tit. 12. à num. 19. & duobus sequentibus, Peregrin. qui innumeros refert, & sequitur de fideicommissis artic. 3. nu. 91. Mangil. d. quast. 115. num. 33. ad finem, quæ per omnes supracitatos est communis, qui omnes mouentur per textum, quem dicunt notandum in d. §. Si quando, vbi sic profequitur Imperator, (si quando autem testamentum faciat, & aliquam rem immobilem suæ familiae, aut alteri cuiquam personæ, nomine legati reliquerit, & specialiter dixerit nullo tempore hæc rem alienari, sed aut apud hæredes, seu apud successores illius, cui relictum est permanere, in hoc legato iubemus Falcidiam legē locum non habere penitus, quoniam alienationem eius testator ipse prohibuit) & in d. Authent. sed, & in ea, refertur intentum principale huius §. per quem textum omnes

faciunt sequentem discursum, ex natura, & vi prohibitionis de non alienando, censetur prohibita Falcidia, per quam quoad intentum iudicauit Imperator fieri alienationem: ergo eodemmodo debet cesseri prohibita Trebellianica, in qua æqualis, vel maior ratio datur, iuxta communem hanc sententiam.

Non defuerunt tamen grauissimi Doctores, qui contrariam opinionem tueantur, nempe quod licet verum sit Falcidiã cessare per alienationis prohibitionem; d. §. Si quando, in Trebellianica tamen non habere locum, ita Augustinus Berous consil. 93. num. 15. lib. 2. Alciat. cons. 113. lib. 9. Roland. consil. 9. num. 17. & multi, de quibus Peregrin. d. num. 91. vers. 4. sequitur Menoch. cons. 187. lib. 2. nu. 27. & de presumptionibus lib. 4. presumpt. 198. à num. 25. Fachineus controuers. lib. 5. cap. 6. Sfortia Oddo consil. 65. numer. 76. qui omnes expendunt illud, quod supra repetitum fuit circa decisionem, §. Si vero expressim, in Authentico de hæredibus, & Falcidia, scilicet decisionem dicti §. Si quando, procedere specialiter in re particulari, de qua expresse loquitur correctorie ad iura antiqua, quæ prohibitionem Falcidiæ non admittebant, ac proinde trahi non potest ad Trebellianicam, quæ est quota hereditatis, licet in ea detur æqualis, vel maior ratio, quia in proposito non admittitur extensio, vt per melius

melius sentientes, quicquid infu-
det *Pereg. d. num. 91. & Mangilius.*
num. 34. & sequentibus, per suadere
contrarium, quorum opinionem,
quæ communis est, & receptior in
praxi obseruandam prædico, vt nos
admonet *Menoch. d. loco. num. 29.*
licet in rigore contraria quam se-
quimur verior sit.

Ex quibus bene scripsit *Molin.*
primogen. lib. 1. cap. 17. nu. 26. Pellæes
de Maioratibus. 4. part. quæst. 1. nu. 5.
Menoch. conf. 800. & d. præsumpt. 198
num. 36. dum constanter asserunt
Falcidiam, seu Trebellianicam nõ
desumi ex maioratibus Hispaniæ,
licet institutor clausulam non alie-
nandi ommitteret, nam certum est,
attento rigore ciuili, de maioratu,
seu fideicommissõ vniuersali, in
quo deficit clausula alienationis,
posse detrahi Falcidiam, seu Tre-
bellianicam, quia textus in §. *Si*
quando in Autent. Ut sponsalitia lar
gitas, solum attendit ad clausulam
alienationis, illa autem ommissa ne-
cesse est, vt cesset illius textus dis-
positio, ex regula cessante causa
l. 2. C. quomodo, & quando index, cap.
Cum cessante de appellationibus, orna-
ta per Tiraquei, eodem tractat. part. 1.
nu. 130. Vincentius de Franc. decisione
536. numer. 6. Donel. lib. 1. Comment.
cap. 13. §. Si generalem. Moneta de
commut. ult. vol. cap. 10. num. 562. &
cap. 11. à num. 513. Robles de repræ-
sentatione lib. 2. cap. 6. num. 9. Et in
terminis propositis ita docet com-
munis Hispanorum sententia post

Greg. Lop. l. 6. tit. 11. partita. 6. glos-
quela no pudiesse vender, Peralta, in l.
3. §. Qui fideicommissam D. de heredi-
bus Inst. num. 38. Hondedus conf. 45.
per totum, Peregrin. de fideicommiss.
artic. 3. num. 106. Mangilius d. quæst.
115. num. 43. nihilominus opinio
Molina, & Menoch. & aliorum, de
qua supra proxime vera est, quia sup-
posita consuetudine generali His-
paniæ, secundum quã bona Maiora-
tus non possunt diminui, nec de-
falcari, nisi certis casibus cum licen-
tia principis, ex natura rei conclu-
ditur ipsum institutorem prohi-
buisse, ne res alienentur, supposita
prædicta consuetudine, argumento
l. Quod si nolit. §. Quia assidua. D. adi-
lit. edicto, quam maxime commen-
dant Menoch. lib. 3. præsumpt. 43. Va-
lasc. qui plures citat. conf. 146. à num.
2. Barbof. l. Venditor. D. de iud. à n. 4.
late Castill. tom. 4. cap. 13. num. 4. &
cap. 80. num. 3. in terminis princi-
palis intenti Cabed. 1. part. decis. 96.
num. 2. post Gregorium l. 2. tit. 15. part.
2. glos. 2. Couar. 3. Variarum. cap. 5.
num. 2. Molin. lib. 1. cap. 5. num. 29.
& ita hodie in his regnis firmiter
practicandum censeo, quod simi-
liter apud nos obseruabitur circa
capellarum institutiones, has enim
certum est in omnibus imitari pri-
mogeniorum naturam, & ideo re-
solutio suprædicta æquanimiter in
illis verificatur, *Cabed. proxime n. 3.*
Et confirmatur hæc sententia ex
Ordinatione regia *lib. 1. titul. 62. §.*
53. vbi appellat maioratum, illud,

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

quod nos communi vsu capellam dicimus, quæ fit quando quis relinquit bona sua vnita sub certo onere Missarum, vel aliorum operum piorum, habebit etiam locum hæc resolutio in alio genere capellarū, de quibus loquitur *Ordinatio d. loco*, quia æqualis in illa ratio datur, *cap. Cum dilecta de confirmat. vtili cum vulgaribus, quæ exornant. Surdus decisione 276. Riccius 1. parte decisionem 154. num. 4. Donel. lib. 1. comment. cap. 14. §. Ex ratione Tiraquel. leg. Si vnquam verbo, libertis num. 37. Valasc. consul. 186. num. 6. Robles de repræs. lib. 2. cap. 18. n. 2. Suar. tom. 8. de legibus, cap. 8. num. 11.*

141. Prosequamur modo octauum casum, quem ponit Accursius in causis pijs, ibi (*Pietas*) ita vt de relictis ad pias causas nec Falcidia, nec Trebellianica deduci possit, ita est communis sententia, contra quam defendere temerarium affirmat *Peregrinus d. artic. 3. num. 63. Gabriel communium, titulo ad Trebellianum conclus. 11. Tiraquel. de priuileg. piæ causæ, priuilegio. 26. Couar. in nostro cap. Raynaldus §. 3. à num. 12. excellenter Costa cap. si pater, verbo Trebellianica, à nu. 22. post infinitos, quos ex antiquis, & recentioribus adducit Corras. in prælud. l. Filium, quem habentem Cod. Familiae eriscunda, nu. 44. Donel. de iure Ciuili lib. 8. cap. 27. §. Alterum, Surdus de alimentis titul. 8. priuilegio 18. nu. 3. Valasc. cons. 105. num. 39. Simon de Pretis, de interpretatione vltimarum voluntatum lib. 4.*

interpretatione 1. dubio. 12. numer. 5. post Iason. in Authent. si qua mulier. num. 4. Cursius iunior consul. 120. nu. 13. Mangilius quæst. 119. à num. 10. Moneta de commutatione. vltimarum vol. cap. 9. num. 306. & 334. Crassus §. Falcidia quæst. 3. num. 6. Menchac. de success. progress. lib. 3. §. 26. nu. 24. Pro quorū opinione videntur duo iura expressa, in l. Si quis ad declinandam ad finem C. episcopis, & clericis, ibi (si nō vero in personam certam, venerabilem vè certam domum respexerit, ei tantummodo hæreditatem, vel legatum cōpetere sancimus, nulla Falcidia, nec in hac parte intercedente) qui textus loquitur à parte de hæreditate, vel legato relicto causis pijs, id est pauperibus, vel pio loco, & decidit nullam Falcidiam intercedere posse in tali legato, propter fauorem piæ causæ. Secundo expendunt textū, qui irrefragabilis videtur, in Authentica, similiter C. ad l. Falcidiam, iuncto corpore vnde sumitur in Authentico, de Ecclesiasticis titul. §. Si autem heres Collatione 9. vbi Imperator sic habet (similiter Falcidia cessat, in his, quæ ad pias causas relicta sunt) clarioribus sane verbis, textus iste loqui non potest, ad probandum intentum communis sententiæ, vt cesset Falcidia in relictis ad pia, per hæc iura contendit supradicta communis post Cynum, & Bart. num. 2. in d. Authentica similiter, abrogatam esse decisionem textus in l. 1. §. Ad municipium D. ad l. Falcid. dum attento tempore Digestorum permittebat,

mittebat, vt de relictis ad pia deducetur Falcidia, & hanc communem resolutionem non solum in Falcidia procedere, sed etiam in Trebellianica affirmant Doctores, per d. l. Si quis ad declinandam C. de Episcopis, & clericis, ibi hereditatem, vel legatum) vbi textus loquitur tam de Trebellianica, quæ de hereditate detrahitur, quam de Falcidia, quæ delegatis. Deinde, quia appellatione Falcidiæ continetur Trebellianica, vt probant multa iura. l. Pater filiam. 14. leg. Filius familias. 18. l. Titia 86. D. ad l. Falcidiam. l. Cum filio. 11. D. delegat. 1. l. Iubemus, Cod. ad Trebellianum, textus melior de iure in l. 3. §. Quod autem D. ad Trebellianum: ergo dispositio, quæ loquitur de Falcidia, procedit etiã in Trebellianica, ita post glossam in d. §. Quod autem, tenet ibi Bartolus nu. 5. & 6. Iason. à num. 20. vbi multos antiquos refert. Castrensis, in leg. 2. D. eodem n. 6. Abbas in nostro cap. Raynaldus num. 18. vbi antiquiores refert, & profiteor communem, & ab ista non recedendum, tam in Palatijs, quã in scholis scribit Peregrin. d. loco. num. 64. Costa num. 24. & hanc præsupponit Donellus in d. Authentica similiter, in principio, Mysingerius in d. §. Sed quia heredes, de fideicommiss. hered. infinitos refert, & sequitur Mangil. vbi dicit communẽ quaest. 119. num. 13. Hieronymus Gabriel. cons. 93. num. 14. volum. 1. Cornueus consil. 168. num. 9. lib. 3. Crassus §. Trebellianica. quaest. 6. num. 2. De-

cus consil. 229. numer. 4. Alondedus consil. 64. numer. 68. lib. 1. Eugenius Perusinus, consil. 6. nu. 21.

Contrariam tamen sententiam tenuerunt quam plures Doctores antiqui, Innocentius ad cap. Cum tibi de testamentis ad fin. Archidiacon. ad cap. Si pater de testamentis in 6. & ibi Ioannes Andreas in gloss. Trebellianica, Oldrad. consil. 248. dubio 6. Succin. consil. 80. lib. 1. Iacobus Butricarius in d. l. Si quis ad declinandam ad finem, Romanus in repetitione d. Authentica, similiter speciali 40. alios sequitur Iason. in d. §. Quod autem, nu. 30. alios etiam refert Coëtã, in d. verbo Trebellianica, num. 21. Corras. in d. l. Filium num. 34. qui omnes defendunt quod licet de iure Codicis, & Authenticorum, Falcidia non detrahatur delegatis, & fideicommissis particularibus relictis ad pias causas, abrogato dict. §. Admunicipium, Quicquid Cuiac. lib. 4. receptarum Pauli titul. 3. versic. lex Falcidia, illius literam emendet, nihilominus, de fideicommissis vniuersalibus quarta Trebellianica deducatur, etiam si relinquuntur ad causas pijsimas. Mouentur per textum capitalem in materia, in dict. cap. Si pater de testam. lib. 6. dum ex eo à contrario sensu colligitur, quod si substitutio non esset directa pupillaris, posset mater, seu heredes pupillare deducere partem iure Naturæ pupillo debitam, & in super quartam Trebellianicam contra pauperes substitutos, quos constat causam
piam

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

piam efficere. d. l. Si quis ad declinā-
dam, l. Id, quod pauperibus Cod. Epis-
copis, & clericis, Tir a quel. de pia causa
in prefatione versicul. sed hoc. Cordu-
bal. Si quis à liberis, §. Sed utrum, nu.
3. Surd. tit. 8. de alimentis privilegio
primo num. 3. Et hoc argumentum
formarunt glossa, & Doctores ad d.
cap. si pater, ut per Costa, ubi supra nu.
27. à principio. Secundo expendit
Iason. ubi supra num. 31. quod licet
iura antiqua reperiantur correctā
in Falcidia, d. Authentica similiter,
quoad Trebellianicam tamen, nul-
la correctio reperitur, ac proinde
non potest fieri extentio in mate-
ria correctoria de casu Falcidiæ, ad
Trebellianicam, per tacitos, & su-
bauditos intellectus, maxime, quia
in correctorijs non fit extentio etiā
ex maiori parte rationis, iuxta glossā
communiter receptam, in Authentica
quas actiones C. Sacrosanctis eccles. ubi
Bartol. Iason. num. 21. C. ad. in §. So-
ror. Inst. de in officioso, num. 12. Men-
chac. de Suecess. creat. §. 1. numer. 43.
communis in l. Si constante D. soluto
matrimonio ubi insignis Barbos. num.
101. & iam supra diximus.

His, & alijs, fundamentis dili-
genter cumulatis à Iasone supra ci-
tato loco, hæc opinio (si præsupposi-
tum communis verum sit, ut infra
discutiemus) facillime defendi po-
test, pugnat enim pro veritate, dū
contra magis communem contē-
dit, quod licet verum esset Falcidiā
cessare in relictis ad pia, nihilomi-
nus contrarium esse dicendum in

Trebellianicā, iuxta proxime di-
cta. Nec fundamenta Bartoli, & se-
quacium difficilem habent solutio-
nem, imprimis enim text. in d. leg.
Si quis ad declinandā, satisfacit gloss.
in d. cap. Si pater, verbo, Trebellianicā,
dum scribit Falcidiam, seu Trebel-
lianicam in terminis illius versicul.
sin autem, non detrahi, quia hære-
ditas, non fuit relictā pauperibus
oblique, id est per hæredem resti-
tuenda, quasi ipsi pauperes fuissent
fideicommissarij, sed potius quia
directe ipsis pauperibus relictā fuit
id est, ipsi pauperes fuerunt hære-
des, & principaliter instituti, prout
optime etiam considerat Iason. in
d. l. 1. num. 26. ubi satisfacit repli-
cationi Alexandri de d. versicul. sin
autem. Vnde nihil mirum si tex-
tus ille decidat nihil esse deducen-
dum nomine Falcidiæ, vel Trebel-
lianicæ, scilicet per episcopos, qui-
bus interim à iure committitur cu-
stodia illius relictī, ut textus ait,
& probat Fachinetus controuers. lib. 5.
cap. 17. in principio. Ad secundam
obiectionem magis cōmunis, sci-
licet sub nomine Falcidiæ compre-
hendi Trebellianicam, iura supra-
citata, respondet Iason. ubi proxime, n.
23. ex doctrina glossæ communiter ap-
probata, in Authentica unde si parens
C. in officioso testamento, scilicet verū
esse appellatione Falcidiæ, Trebel-
lianicam compræhendi, large, &
improprie propter similitudinem,
quam Trebellianica habet cum
Falcidia, ut optime resoluit insignis
Barb.

Barb. in Rubrica ad Trebellianum, sequitur Pichardus in §. Sed quia hæres Inst. de fideicommiss. hæredit. num. 38. & fatentur Doctores citati pro communi, ut apparet per multos, quos citat, & sequitur Peregrinus d. artic. 3. num. 16. Menchac. de success. creat. §. 11. num. 6. ergo non fit bona extentio, cum simus in materia correctoria iuris antiqui, & novum ius stricte est accipiendum solum cum proprietate verborum argumento l. Precipimus C. de Appellationibus.

Ex quibus opinionem Iasonis, veriore dicit Corneus in d. Authentica similiter Cod. ad l. Falcidiam, sed nos adhuc contendimus ulterius progredi, asserendo non solum Trebellianicam prout contendunt Iason, & alij, qui illum sectantur esse deducendam de relictis vniuersalibus ad pia, sed etiam Falcidiam detrahendam esse de relictis particularibus contra vtrâque sententiam, & ita dicimus etiam hodie post nouiora Iura Codicis, & Authenticorum stare in tota sua viridi obseruantia decisionem d. l. 1. §. Ad municipium D. Ad legem Falcidiam, & hanc opinionem contra illas duas communes supra relatas defendit Alanus, & Raynerius glossatores antiqui, quos refert, & sequitur Accursius in d. leg. Si quis ad declinandam verbo minui, & sentit Alexand. numer. 3. Soccin. nu. 6. in l. 3. §. Quod autem D. ad Trebellianum, & ex nouioribus Cuiacius in Nouella. 131. Fornerius 2.

Selectarum. cap. 25. Fachin. controvers. lib. 5. cap. 17. & nouissime Gothofred. in annotationibus ad textum in Authentico de Ecclesiasticis titulis, §. Sin autem hæres collat. 9. litera. F. in quam magis inclinatur Mangilius quaest. 118. num. 20. & 21. qui omnes fatentur attento tempore Digestorum quartam Falcidiam deduci de elegatis relictis ad pias causas: certum est enim quod quando Imperator reuocat iuris antiqui dispositiones, de illis solet mentionem facere, ut passim videmus: ergo cum nullibi reperiat decisa ab Imperatore Falcidiam cessare in relictis ad pia, merito fit consequens adhuc hodie habere locum dispositionem dict. l. prima, §. Ad municipium D. ad leg. Falcidiam, cuius decisionis verba affirmatiue legenda sunt, prout omnes Codices fideliter habent, minimeque est admittenda adiectio particulæ, Non, quam suppledam contendit Cuiacius sibi contrarius. d. lib. 4. sententiar. Pauli tit. 3. contra quem insurgit Forner. supra citato loco, Fachineus dict. cap. 17. & melius comprobabitur hæc nostra sententia ex solutione argumentorum, quæ supra pro communi expendimus. Ad primum enim de text. in d. l. Si quis ad declinandam iam supra responsum est, ideo in terminis illius textus non deduci Falcidiam quia ipsi pauperes erant hæredes instituti directe: deinde quod non potest Episcopus, vel æconomus ciuitatis Falcidiam, vel Trebelliani-

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

bellianicam deducere pro destri-
butione, & custodia, quæ à iure
eis committitur illius relictæ pro
pauperibus, & pro administratio-
ne illorum bonorum, quæ eis com-
petit dum pauperibus, non tradun-
tur, & in hoc sensu appellantur E-
piscopus, & æconomus hæredes,
quasi hæreditatem acceptātes no-
mine pauperum, tanquam procu-
ratores ipsorum, patet ex verbis eius-
demmet textus ibi (nullo penitus hoc lu-
cro, vel æconomo, vel Episcopo, vel Sacro-
sanctæ Ecclesiæ relinquendo:) Ex qui-
bus euidenter constat ex hoc textu
non probari, id quod authores cō-
munis sententiæ, ex eo colligerūt,
scilicet de relictis ad pia nō deduci
Falcidiam, cum loquatur in longe
diuersis terminis, vt proxime de-
monstrauimus. Restat deuiare ar-
gumentum desumptum ex *Authē-
tica similiter. Cod. ad leg. Falcidiam,*
147. quod videtur carere responsione,
verba autē sunt hæc (*similiter Fal-
cidia cessat in his, quæ ad pias causas
relictæ sunt*) quæ verba originaliter
fuerunt desumpta ex *Authentico de
Ecclesiasticis titulis, §. Sin autem hæ-
res, vbi Imperator sic prosequitur
(sin autem hæres, quæ ad pias causas
relictæ sunt non adimpleuerit dicens re-
lictam sibi substantiam non sufficere ad
ista, præcipimus omni Falcidia vacan-
te, quicquid inuenitur in tali substā-
tia proficere proiussione Sanctissimi lo-
corum Episcopi ad causas quibus reli-
ctum est. Ex quibus verbis inepte
communis sententia de qua supra*

infert mentē Iustiniani fuisse Fal-
cidiam non detrahi de relictis ad
pia, cum longe diuersam fuisse cō-
stet, nempe p. nire hæredem ne-
gligentem, in soluendis legatis ad
pia, qui ad suam negligentiam ex-
cusandā allegat bona defuncti non
sufficere ad præstationem, quo
casu merito Impēator decidit, vt
in pænam huius fraudis, nihil Fal-
cidix nomine detrahatur per hæ-
redem, sed potius, vt bona omnia
pauperibus, vel pijs causis applicen-
tur per Episcopos: qui genuinus
sensus confirmatur ex eo, quia tex-
tus in d. §. Sin autem hæres, sequitur
cōtinuo ad thema propositum ab
ipso imperatore in §. *Præcedenti*, vbi
ipse priuat hæredes omni lucro, si
moniti per annum nō adimpleue-
rint, quæ per testatorem eis fuerunt
commendata. Vnde constat super-
flue deductam fuisse *Authenticam
similiter*, & cum corruptione p. o-
prij sensus, de quo proxime, secun-
dum quem omnino est interpre-
tanda, non autem generaliter, &
omni casu, vt malefecit cōmunis,
ita Cuiacius, Fachineus, Gothofredus,
Manzil. supra relatis locis.

Ex quibus magis cōfirmata re-
manet opinio illorum Doctorem,
quos refert, & sequitur Iason. in d. l. 3.
D. ad Trebellianum, num. 37. Costa
verbo Trebellianica nu. 13. Dec. in cap.
In presentia de probat. num. 51. Mo-
lin. de Iustia disput. 213. versic. secun-
dus casus. Tiraquel. de privilegio pia
causæ privilegio. 26. Gabriel commun.
titul. ad

titulo ad Trebellianum conclusion. 11. num. 8. Peregrin. d. artic. 3. num. 69. *Mc Angilius* quæst. 118. num. 23. *Surd.* de alimentis tit. 8. privileg. 18. nu. 8. qui constituunt piam causam posse deducere quartam Falcidiã, vel

148. Trebellianicam contra aliam causam piam, quæ proponitur instituta, vel fideicommissaria, primo, quia de legatis, & fideicommissis relictis ad pia potest deduci quarta Falcidia, vel Trebellianica, ut proxime resolvimus, quod multo maiori ratione procedit, quando vna pia causa proponitur grauata, restituere alteri piæ causæ, ut hoc est solidum fundamentum supradictæ sententiæ, quicquid sapientati existiment illã fundari in decisione *textus in §. Sed & hoc presenti, in Authentico de sanctissimis Episcopis, collatione. 9. iuncta l. Sed & milites. D. de excusat. tut. l. Assiduis C. qui potiores in pignore, post Tiraquei. de pia caus. priuil. 26. Costa in cap. si pater gloss. si absque liberis nu. 2. Couar. in regula possessor §. 2. part. 2. num. 4. Cald. verbolæsis, num. 165. Trentacinq. variarum tit. de rescriptis resolutione 1. Barbosa l. 1. D. soluto matrimonio part. 6. n. 15. Surdus de aliment. tit. 8. priuil. 18. num. 6. Menoch. lib. 4. presumptione. 89. nu. 121. dum ex his colligitur privilegiatum nõ uti privilegio suo, contra pariter privilegiatum: nam iam supra ostensum est, nullum esse quoad hoc privilegium causæ piæ, quicquid dicant sapientati, quibus addo *Gom. ad §.**

Rursus Inst. de actionib. n. 27. Cevalh. communium contr. com. quæst. 155.

Ex his cessat labor *Costa, d. glossa Trebellianica n. 26.* qui secutus *Baldi opinionem in l. Auia. 76. §. Si Titio D. de cond. & dem. quam idem Costa cõmunem ex multis testatur, & Surd. de alimentis tit. 8. privilegio. 18. nu. 3. Simon de Pretis de interpretatione ultimarum voluntatum lib. 4. interpretatione 1. dubio. 12. nu. 5. Mc Angilius. quæst. 119. n. 11. & 16. dũ habet pro constanti, non posse deduci Falcidiam, vel Trebellianicã delegato, vel hæreditate, quæ peruenire possit ad causam piã; etiamsi non perueniat immediate, sed aliquo primo legatario, seu fideicommissario inter medio, exẽplũ erit si aliquid mihi legetur, & postea ego fuero grauatus, illud piæ causæ restituere: Nã in hoc casu inquit *Costa*, non solũ me non posse diminuerẽ legatum, sed nec hæredem à me illud posse diminuerẽ pretextu Falcidię, supposito, quod debet ad piam causam deuenire, quia idẽ est aliquid piæ causæ immediate peruenire, ac per interpositã personam, d. §. Titio l. 3. §. Sed et si proponas cum vulgaribus D. delegat. præstandis: Nã ultra quã quod plures Doctores, quos citat, & sequitur *Peregr. artic. 2. num. 85. Castillo tom. 1. cap. 22. à num. 10,* qui resoluunt legatum, seu relictum nõ dici ad pia, quãdo mediante facto fideicommissarij primo onerati peruenit ad piã causã, quia semper prima causa in spicienda est argumẽto,*

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

l. 1. D. Auctoritate tutorum. Aduertere namque debuisset *Costapiam* causam de rigore tale priuilegium nō obtinere, etiā si principaliter, & immediate sit legataria, vel fideicommissaria, iuxta supra resoluta, quæ inter disputandum maxime sunt notanda, prout in practica sequendæ sunt communes.

150. Ex supra dictis etiam conuincitur opinio, quam Doctores constituunt illatiue excommuni sententia, quam supra reiecimus, dū contendunt probare cum prædicta cōmuni Doctorum sententia, Falcidiam detrahi nō posse delegatis relictis confraternitatibus laicorum, nec etiā Trebellianicā, cum cōfraternitates dicantur causæ piæ, quādo autoritate ordinariorum sunt institutæ, *iuxta cap. 3. de religiosis domibus*, & de illis solū posse cognoscere iudices Ecclesiasticos testatur cōmuniter Doctores *per Gabrielem Cōmunium titul. de causa pia conclus. 1. nu. 8. & 10. Gutierrez. canonicarum quæst. 1. part. c. 35. n. 12. Mena de flores variarum. quæst. lib. 2. cap. 21. nu. 19.* & post multos nouiter, & bene resoluit *Cevalhos tractat. de Violentia quæst. 32. Valasc. consult. 105. à nu. 5. Suares tom. 1. de religione lib. 4. de Simonia cap. 27. nu. 11. Garcia de benef. part. 5. cap. 1. nu. 601. Moneta de commutatione vlt. volunt. cap. 10. nu. 479. & sequentib. Egidius l. ex hoc iure tom. 2. cap. 9. à n. 16. infiniti per Castell. de usufr. cap. 54. n. 24.* Sed mirandū nō est quod Doctores secure prædictā

resolutionē sequatur, nec aduertisse ad contrarietatem, quæ cōmunem opugnat, dum priuilegium, in quo fundatur, omnimodo negat, ac proinde attento rigore, nec confraternitatibus, nec alijs pijs locis tale cōpetere priuilegium, certum esse ostendimus; & hæc de relictis ad pia sufficiant.

Progrediamur ad Nonū casum, qui breuis est, scilicet (*Carthula*,) hunc casū dicunt Doctores probari *in l. Si prædiorum. 15. C. ad l. Falcidiā.* 151: ubi mulier legauit viro instrumenta dotis, & decidit Imperator hoc legatum Falcidia minime defalcari, cuius rei ratio *secundum Cuiacium, in d. l. Si prædiorum* est, quia in specie illius textus prædia, iure remanebant penes virum, ideoque vir capiendū instrumenta, id est titulos illorum, *secundum leg. Instrumenta Cod. de fideicommissis*, videbatur acquirere illud, quod quodammodo suum erat, in quo casu lex Falcidia cessat, argumento *leg. Sed usufructus. 80. D. ad l. Falcidiā.* Sed hæc ratio aliquantulum dubia reditur *ex d. l. Instrumenta*, ubi legatis prædijs, non tenetur hæres præstare instrumenta legatario, licet ad exhibendum compelli possit. Quare mihi magis arridet *Pauli Castrens. ratio in dict. l. Si prædiorum in fine*, quæ est demente glossæ ibidem, dum sentit ideò non habere locū Falcidiam in hoc legato, quia ipsa instrumenta de se non sunt defalcabilia, vel quia, si defalcarētur, noceret

noceret defalcatio legatario, & nō prodesset hæredi, *contral. 2. §. Item varus D. aqua pluvia arcēda, & quæ Uinius lib. 2. commun. opin. 115. Barbosa l. Diuortio §. Interdum D. solutio matrimon. nu. 21. & 22. Castill. tom. 4. cap. 10. num. 55. & hunc puto esse proprium intellectum d. l. Si prædiorum, negligendumque alterum, de quo glossa ultima, & Castrens. ibidem, dum instrumenta non referunt ad titulos emptionales, sed ad rustica instrumenta, quibus prædia colluntur, de quibus in toto titulo de fundo instructo, instrumentoque legato: nam hæc instrumenta per se sunt defalcabilia; & diuisa suo cuique domino proderunt; nec illis proprie adaptari potest litera dict. l. Si prædiorum. Et satis de hoc casu.*

152. Sequitur decimus casus, secundū ordinem Acurfij, scilicet (Crimen) qui casus aliquos diuersos sub se cōtinet. Sit igitur primus, quādo hæres intra annum fuit negligens formaliter circa adimplenda disposita per testatorē, in hoc enim casu priuabitur hæres omni commo hereditario, & per cōsequens Falcidia, & Trebellianica, iuxta text. in Authent. hæredibus, & Falcidia §. Si quis autem non implens, & §. Illud Collat. 1. & in Authentico, de Ecclesiasticis tit. §. Si quis autē pro redemptione captiuorum Collat. 9. alias Nouel. 131. cap. 11. Authent. hoc amplius C. de fideicommissis, notatur in cap. Nos quidem. 3. cap. si hæredes de testamentis, loquimur autē de profanis, quia

circa pia aliud pro diuersitate casuū obseruatur, d. cap. Nos quidem iuncto d. Authentico de Ecclesiasticis tit. §. Si quis adificationem, cum tribus §. §. sequentib.) Ordin. Regia lib. 1. tit. 62. §. 2. & §. 12. post antiquiores profequitur Couar. qui cōmunem dicit. in d. c. 3. nu. 3. Peralta in l. Cum quidam D. de legatis. 2. n. 9. Padilla in d. Authent. hoc amplius n. 9. Burgos in l. 3. Taurinum. 253. Menoch. de arbitrarijs casu 498. n. 58. Molina de primogen. lib. 2. cap. 14. num. 15. alter Molina de iust. disput. 248. ad fin. & 251. Menchac. success. creat. §. 8. n. 27. & 31. Peregr. de fideicommissis artic. 3. nu. 59. & 72. Mangilius quæst. 127. à principio, & nu. 4. & à nu. 12. qui multas in hoc facit distinctiones, quæ magis rem inuoluunt, quam declarāt, pro qua opinione citari potest text. noster, in cap. Raynaldus ad finem, ibi (cum infra legitimum tempus voluntati paruerit testatoris) vbi Gregorius Nonus supponit, vt hæres lucretur Falcidiam, fuisse necessariam ipsius diligentiam, in adimplēda testatoris voluntate, intra tempus à iure præfinitum; Dixi supra formaliter negligens, vt intelligatur ille solus, qui fuit à iudice monitus. dict. §. Illud. d. §. Si quis autem non implens, d. cap. si hæredes, d. Authentica hoc amplius, vbi Padilha num. 16. Couar. & communis vbi supra, & melius in d. cap. si hæredes nu. 6. post Guilh. Benedictum, in cap. Raynucius, verbo si abque liberis 2. à num. 198. Molina dict. disputat. 251. notat Gothofredus in d. §. Si quis

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

autem non implens litera. *D. Mangilius* ubi proxime numer. 20. & cum hac trāsire insignes praeceptores ad. d. cap. 3. de testamentis, & merito admonitio a lege in hoc casu fuit petita, quia cum agatur de pæna priuationis, ne ipse hæres possit prætere ignorantiam, vel quod absque culpa puniebatur, de feruiret admonitio ad conuincendam ipsius negligentiam, & culpam, maioremq; iustificationem ipsius legis ita disponentis, nec oppositum euincit dicere, quod ubi certum tempus à lege taxatur, sufficit lapsus ipsius ad constituendum quemcumque in negligentia formali, argumento *l. 1. D. successorio edicto. l. 1. Cod. his à quibus, ut ab indignis, leg. Sciant. Cod. legitimis hæredibus*. Nam omissa responsione *Menoch. ubi proxime, n. 62.* dicendum est regulariter sufficere lapsum temporis præfiniti, nisi expresse a lege caueatur de admonitione præuia, prout fecit in nostro casu, constat ex locis supracitatis, quicquid ad hoc nō aduertat *Māgil. dict. n. 20.* Declarandum tamen est hanc pænam esse restringēdam respectu illarum personarum, quibus legitima debetur: nam hæ, si fuerint conuictæ de formali negligentia, licet priuentur lucro hæreditario, quod supra legitimam eis obuenit, ipsam tamen legitimam semper retinebunt, *d. Authent. hoc amplius, ibi (excluditur, eo quod præter debitum naturale perceperit) dict. §. Si quis autem non implens ibi (tantum ac-*

cipiat solum quantum lex ei secundum quartam ab intestato partem concedit). notat glossa verbo naturale, in *d. Authentica, hoc amplius, ubi post alios Padilla num. 17. & 19. Menchac. d. §. 8. num. 17. Couar. & communis in d. cap. si hæredes num. 13. & 14. Crassus commun. §. Legitima. quest. 46. Molin. lib. 1. de primogen. cap. 19. num. 6. ubi etiam de Communi, alter Molina. d. disput. 251. col. 2. alios refert, & sequitur *Mangilius, d. quest. 127. nu. 29. Azeued. l. 1. titul. 8. lib. 5. num. 42. Ceualh. comm. quest. 81.* quod intelligēdum est, siue negligentia sit commissa in non adimplenda voluntate ad pia, siue ad profana, utroque enim casu illæsa conseruabitur legitima, ut contra communem, de qua *Peralta in dict. leg. 3. §. Qui fideicommiss. num. 86. D. de hæredibus instituendis, bene defendit Couar. dict. num. 14. post Immolam, Cardinalem, & Abbatem, in d. cap. si hæredes, ubi glossa vltima, & hanc sequuti sunt insignes praeceptores ibidem, plures refert, & sequitur *Ceualh. proxime d. q. 81.* ubi de alia cōmuni testatur; priorē tamen semper dico amplectēdā, ne hac via admittamus onus in legitima, contra *l. Quomā in prioribus, C. in officioso testament. & notat in terminis Menchac. de success. creat. §. 10. n. 451.* quicquid in aduertenter ab hac verissima sententia leuiter ductus cōtra morē discedat *Fachin. cōmunem sequendo, contr. lib. 6. c. 73. pro quo, & cōmuni parum facit d. c. 3. de testam.* quia secundū meliores ibi, procedit in hære-**

158

156.

1001

159.

157.

in hæredibus extraneis, quib⁹ legitima à lege non debetur, in quibus terminis etiam loquitur *d. cap. si hæredes. 6. illo titul.* Nec aliud probat *Authent. de Ecclesiasticis titulis, §. Si autem qui hoc facere, Collation. 9.* qui textus fefellit *Fachineum*, ut cõmunem sequeretur *d. cap. 73.* dum ait ibi (*iubemus omne lucrum ei relictum amittere*) quasi verbum omne lucrũ comprehenderet legitimam, sed non aduertit *Fachineus textum in d. §. Si autem*, loqui de hærede extraneo, ut omnes melius sentientes agnoscunt ibidem, ut colligitur ex mente *Cuiacy Nouel. 131. quem sequitur Gothofred. ibi litera. M.* Vel etiam si velis respondere textum illum agere de filijs quibus debetur legitima, necessario semper fatendum est, legitimam esse liberã à pena amissionis, quia filijs non obuenit tanquam lucrum, sed tanquam debitum *leg. Cum Ratio D. de portionibus, quæ libert. damn. rel. & dicitur prouenire à dispositione legis, non autem ex iudicio defuncti, argumento l. Si arrogator versic. Ceterum D. de adoptionibus*, quod similiter est resoluendum in alijs personis, quib⁹ debetur legitima; Nec deniq; aliud euincit *decisio capitis, licet de voto*, ubi filius Regis Vngariæ à summo Pontifice, si fuerit conuictus de negligentia, priuatur successione Regni, & paternæ hereditatis, qui textus habet varios intellectus, ut videre est *per Couar. d. cap. si hæredes, num. 14. Molina d. cap.*

*9. num. 3. & 5. Doctores ad cap. 3. illo titul. de testamentis Cened. ad decretales collect. 90. Molin. de iustit. disp. 626. num. 9. Castell. lib. 3. controuers. cap. 19 à n. 117. cum sequentibus. Auendanh. in l. 40. Tauri glossa 1. à nu. 22. vsque 82. Garcia de expensis cap. 16. à n. 15. cum plene sequentibus, & alios, quos sciens omitto. Alij enim ex illo textu volunt probare regnum deferri iure sanguinis, seu primogenituræ, ut per *Molinam d. disp. 626. Castillo citato loco, Molina lib. 1. cap. 3. num. 10.* quibus addo *Laram in l. Si quis à liberis §. Idem rescripsit. nu. 136 D. de liberis agnoscendis Menchac. lib. 3. success. creat. §. 26. num. 86. & 90. Pelæus de maioribus. 4. part. quest. 1. n. 47. Marinus lib. 2. feudorum differentia. 10. infinitos refert, & sequitur Blasius Robles de representat. lib. 3. cap. 16. à num. 30. ubi nu. 31. cum Cuiac. lib. 2. Feudorum titul. 11. Hottomano illustrium quest. 9. 3. Costa de Regni success. part. 3. num. 30. Matiençol. 6. titul. 7. lib. 5. gloss. 3. nu. 13. Pichard. ad princip. de her. quæ ab. §. 2. nu. 28. Ceualh. com. quest. 762. à num. 191. resoluunt in Regni successione, non esse locum representationi, expēdentes verba textus ibi (*& iure, quod tibi si dictus Rex sine prole decederet in Regno Vngariæ cõpetebat ordine genituræ priuandum, & regnum ipsum ad minorem fratrem tuum ratione postposita deuoluendum.*) Alij autem communiter probant ex illo textu cõtrarium, nempe Regnum deferri de primogenito in primogeni-**

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

tum iure hereditario, quod veritati magis accedit, ut post Oldrad. cons. 94. nu. 8. scribit Costa de success. regni. 3. part. num. 1. Tiraquel. de pri. mogen. quæst. 35. num. 3. Auendanb. d. gloss. 1. num. 77. & num. 22. cōmunis ex Aguirr. de success. huius Regni part. 1. num. 69. sentit Valasc. de iure Emphyteutico. quæst. 50. nu. 12. Gom. Humad. & alij, per Garcīā, qui etiam communem dicit de expensis cap. 16. n. 31. & sequenti, quibus accedit Gregor. Lopez l. 9. titul. 7. part. 2. Cifuentes in l. 40. Tauri. quæst. 16. Suar. allegat. 10. num. 3. Capissius decis. 121. num. 13. Simanq. de Catholicis Instit. cap. 9. num. 262. Perez l. 1. titul. 2. lib. 5. Ordinam. Conan. lib. 1. Commentar. cap. ultimo num. 8. & ideo in eo dari representationem, tradit Tiraquel. supra. quæst. 40. à num. 11. Costa num. 29. Auendanb. d. l. 40. glos. 2. à num. 9. Petrus Gregorius tractat. de repub. cap. 10. alios citat Robles cap. 16. num. 15. addo Martam semper videndum de success. legali, part. 1. quæst. 11. artic. 3. num. 2. vbi sæpe sapius testatur in Hispania, Roma, Francia, Anglia, Ungria, & per totam Europam semper pro hac parte iudicatum Gracianus tom. 3. forens. cap. 456. à principio, & à fidedignis accepimus fuisse olim vnanimiter resolutum per omnes Doctores nostræ inclytæ Vniuersitatis Conimbricensis, merito omnium Europæ florentissimæ. Et denique nouissime hanc partem sectatur, doctissimus, & insignis præceptor meus, cuius laudes altiore requirunt præco-

nem Didacus de Brito aliquando Decretorum professor, & sacra Inquisitionis Deputatus Canonicus in Doctorali Conimbricensi, alumnus, & collega nostri sacri Collegij D. Petri, postea in alio etiam Doctorali Metropolitana Olyssipponensis, ac Regius insimul grauaminum senator nunc vero Canonicus in Doctorali Eborensi, ac suprema conscientia Tribunalis deputatus in simul, ac sanctæ Olyssipponensis Inquisitionis deputatus in suo opusculo causæ maioratus Regiæ Coronæ, quæst. 1. nu. 13. post alios antiquiores, quos citat, & nos sequuti sumus in tractatu de representatione. Qua verissima opinione supposita, respondeo ideo, Innocentium tertium autorem d. cap. licet. lib. 1. Epistolariū Epistola 10. secundum Concium, & Antonium Augustinum, iure optimo comminasse priuationem paternæ hereditatis, & insimul iuris hereditarij fraterni Regni Vngariæ, si possessor sine liberis decederet, quod ipse facere poterat in ordinem ad bonū spirituale, iuxta notata ad cap. Grandi de supplend. negl. lib. 6. cap. Per venerabile, qui filij sint leg. Et quæ Soto de iust. lib. 4. quæst. 4. artic. 1. col. 4. Nauar. in cap. nouit de iud. not. 3. num. 41, Victoria de potestate Ecclesiæ relect. 1. question. 2. Couar. in regula peccatum 2. part. §. 9. num. 7. Molina de iust. disputat. 29. conclus. 3. Suares tom. 8. de legibus, lib. 3. cap. 7. num. 5. Bellarminus de controvers. Christian. fid. sub. titul. de Romano Pontif. lib. 5. cap. 6. Suares iterum

321

160.

321

iterum defensione fidei lib. 3. cap. 22. Rebello de obligat. iust. 2. part. lib. 18. quest. 23. num. 2. & sequent. Azor, moral. part. 2. lib. 10. c. 2. quest. 2. infinitos refert, & sequitur illustrissimus dominus Sebastianus Casar de Hierarchia ecclesiastica, 1. part. quest. 1. §. 5. num. 9. & sequenti, & in terminis d. cap. licet demonstratur, quia Andreas dux filius secundus spōte sua onus voti paterni suscepit, vt patet ex verbis ipsius textus ibi (*ne si onus tibi à patre in iunctum, & à respōte susceptum*) iuncto ibi (*te adimpleturū promisisti*) patet itaque Andream ducem teneri ex promissione propria, ac proinde si non adimpleat votum, poterit priuari omni emolumento hereditario, etiam vsque ad legitimam, vt per Robles d. cap. 16. num. 39. propter grauitatem culpæ in illo casu speciali voti mixti, de quo in illo textu agitur, quod quoad partē, qua reale est, semper ille dux, quatenus hæres tenetur adimplere, prout post Innocent. notat Abb. ind. cap. licet, num. 12. Suares tom. 2. de Religione lib. 4. de Voto cap. 10. num. 13. per l. 2. D. de Pollicitat. & est res indubitabilis secundum doctissimum Thomas Sanchez, in secundum præcepti Decalogi lib. 4. cap. 14. nu. 29. & 25. vbi numer. sequenti, & cap. 15. numer. 26. magis inclinat filium de quo in d. cap. licet, etiam legitima priuandum, dum ait esse consulendos Lopes, & Couar. sequitur Robles, num. 32. & 39. d. cap. 16. & quoad partem, qua personale est, fuit spō-

te susceptum ab ipso Andrea, unde cum maiori obligatione teneretur, quam hæres simpliciter hæres, merito potuit omni hereditate priuari. Illa autem verba supra expensa, ibi Ordine genitura interpretantur Doctores, id est, secundum modum succedendi: nam cū semper de filio maiori ad filium maiorem deferatur ordine genituræ, nō ex eo sequitur regnum deferri iure sanguinis, sed potius hereditario: sed inde nō potest redargui nostra resolutio supra posita ex casu speciali de cap. licet, quæ verissima est, & à Doctoribus cōmuniter secuta, nec fauor piæ causæ potest operari legitimæ priuationem, licet consideretur ad taxationem minoris temporis, vt hæres intra illud non implens conuincatur de negligentia, d. §. Si tamen hæres in Authentico de Ecclesiasticis titulis alias Nouella. 133. cap. 12.

Aliud crimen adducunt Doctores, quo hæres priuatur Falcidia, scilicet indignitatis; indignus enim Falcidia priuatur, prout reliqua hereditate, quod Plautiano Senatus 161. consulto cautum fuit, vt constat ex l. Beneficio 59. D. ad legem Falcidiam, l. Hæres. 11. D. de his quibus vt indignis, facit locus Ulpiani titul. 25. de fideicommissis. articul. 17. vbi notant cōmuniter scribentes, adducētes exemplum de eo, qui tacitam fidē accommodauit, restituendi incapaci, cum quo non est testamenti factio, per textum in l. Non intelligi-

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

tur. 3. versiculo, & fere D. de iure fisci, l. Ita fidei. 40. l. Cum tacitum. 49. D. eodem titul. l. Lucius 126. §. Ex testamento D. de legat. 1. & sunt textus optimi per locum ab speciali in l. Si tacitum. 13. D. ad legem Falcidiam, & in l. In fraudem 10. §. final. D. de his, quibus, vt indignis. l. Filius. 14. D. ad legem Cornel. de falsis, vbi seruus & filius, qui iniungente domino, vel patre, tacitam fidem præstiterunt, non priuantur hæreditario lucro, propter necessitatem parendi testatoris voluntati, prosequuntur hæc materiam Peregrin. de iure fisci lib. 3. titul. 19. à num. 5. Couar. de sponsalibus 2. part. cap. 8. §. 5. num. 10. Paleot. de Nothis cap. 44. à nu. 5. Molin. disp. 169. Cuiacius lib. 37. questionum Papiniani super d. l. Si tacitum Gothofred. super l. 3. C. eodem, litera. C. & sequēti, aduertendo semper Falcidiam perdi solum in parte rei, quæ alias erat restituenda incapaci, si legatū, vel fideicommissum erat particulare, 162. secundum decisionem d. l. hæres 11. D. de his, quibus vt indignis, d. l. Beneficio 59. D. ad legem Falcidiam in principio post glossam, vbi Bart. Alexand. & alios, Peregrin. de fideicommissis articul. 3. nu. 59. si autem circa totam hæreditatem, quæ forte per fideicommissum relicta fuit per hæredem incapaci restituenda, etiam Trebellianicam amittet Fisco applicandam, cui hæreditas accedit eodem modo, ac eisdem oneribus, quibus primus hæres indignus fuit grauatus, vt est textus expressus in l.

3. C. ad legem Falcidiam, notat Cuiacius lib. 7. obseruat. cap. 31. in fine, contra Goueanum d. l. Si tacitum, contra quem iratus scribit dum aliam diuersam sequebatur viam.

Tertius casus vbi cum maiori proprietate verificatur Accursius, in verbo (*Crimen*) est quādo hæres subripuit aliquid ex hæreditate, 163. prout iura ipsa ostendunt, aduertēdo tamen cum Molin. de iustitia disput. 213. versic. Nonus casus, cum Menochio cons. 471. à nu. 18. qui post Bartolum, Paulum, Alexand. & Angelum, quos refert, & sequitur Peregrin. de fideicommissis artic. 3. nu. 80. Maximam faciendam esse differentiā iurium de hoc casu loquentium, ad ipsius veritatem eruendam, aliter vero facile circa illam cogemur fluctuare: Nam iure Digestorum hæres pro re subtracta in eo puniebatur, vt tantum de illa re subtracta in præiudicium legatariorum non detrahebat Falcidiam, sed potius Fiscus illam auferebat ab illo, tanquam indigno. leg. Rescriptum D. de his, quibus vt indignis legata, & c. d. l. Paulus. 24. l. Beneficio 59. in principio D. ad l. Falcidiam, leg. Paulus 48. ad Trebellianum, notat Peregrin. articulo 47. nu. 11. Farinacius de furtis quest. 175. num. 291. ex inde tamen legatarij, nullum sentiebant commodum, nec etiam illo tempore creditores erant in cōsideratione, quia creditum suum positum erat in securo, ex eo, quia Digestorum tempore hæres tenebatur in solidum credito.

164. creditoribus, siue hæreditas esset soluendo, siue non, eo ipso, quod hæreditatem adibat, *l. Quæ dotis D. soluto matrim.* cum alijs, de quibus *Valasc. consult. 52. à principio, insignis præceptor Brito ad cap. potuit de Locato, §. 3. num. 10.* postea lege noua Codicis, Iustinianus introduxit solemnis inuentarij formam, & constituit, vt hæres, qui subtraxerit, vel celauerit aliquid dolose ex hæreditate, non priuaretur Falcidia, Fisco applicanda, prout antea, sed de cætero puniretur in æstimatione dupli in fauorem creditorum, & legatariorum cedentis, hoc enim

165. tempore iam hæres per beneficiũ inuentarij non tenebatur creditoribus, nisi intra vires hæreditarias, constat hoc ex *l. Ultima, §. Licentia. C. iure deliberandi, maxime in versiculo, illo*, quia lex illa in fauorem hæredum emanauit, ne per beneficiũ inuentarij, tenerentur in solidum creditoribus, prout ante illam legem tenebantur, constat ex *§. Sin autem dubius, & ex §. Etsi præfatam eiusdẽ legis*, circa legatarios, lex illa illud de nouo introduxit, vt hæres subripiens aliquid ex hæreditate, non amitteret Falcidiam, nec in fauore fisci, nec in fauorem legatariorum prout antea amittebat (circa creditores autem hæres nõ deducit Falcidiam. *d. l. ultima §. Etsi præfatam*) & hoc necessario conuincitur ex *d. §. De illo, iuncto §. Etsi præfatam*, vbi cum hæres priuaretur duplici æstimatione, nõ potest puniri priua-

tionem Falcidiæ simul, quia hoc nõ patiuntur legitimæ sanctiones, *leg. Sanctio legum D. de penis, l. Senatus. §. 2. D. de Contrahenda emptione cap. Sacro vbi gloss. 2. de sententia excomunicat. de quibus optime agit post antiquiores Felin. in cap. 2. col. 1. de testibus. Suares de legibus lib. 5. cap. 25. n. 6. Farinac. tom. 3. tractat. crim. quest. 111. num. 92. Pichardus, §. in summa de iniurijs, num. 11. Cuiac lib. 2. definitionum Papin. cap. 16. & ostenditur ex Authentico de heredibus, & Falcidia §. Hinc nobis, iuncto §. Si vero non fecerint, vbi Iustinianus de nouo constituit, vt hæres subripiens res hereditarias conuictus Falcidiã amitteret ex tota hæreditate, actũ ageret Imperator, si iam tempore dict. *l. ultima*, hæres esset priuatus Falcidia, quod dicendũ non est, ac proinde male scripsit *Peregr. d. artic. 3. nu. 81.* dum putat pœnam dupli, qua punitur hæres in versicul. de illo *d. §. Licentia*, non cedere in lucrum legatariorum, fallitur sane, quia textus æqualiter loquitur de creditoribus, ac legatarijs, quibus pœna applicatur, vt intuenti constabit, & tenuit bene *Mench. cons. 471. num. 18.* Denique fuit tertium tempus. *d. §. Hinc nobis, ibi (hæredes si voluerint hac vtilitate potiri, puram seruare legis potestatem, & non per ea, quæ forte subripiunt, & c.) iuncto §. Si vero non fecerint, ibi (secundum hanc figuram) & ibi (complebit legatarios) ex quibus iuribus constat, hæredẽ conuictum de furto, & subreptione alicuius**

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

166. cuius rei hereditariae, quia se non
gessit pure in inventarij confectio-
ne, amittere Falcidiam in fauorem
legatariorum, ita vt teneatur heres
implere legatarios, & fideicom-
missarios particulares, licet hæc
præstatio superet vires heredita-
rias, bi (complebit legatarios, & fidei-
commissarios, licet pura substantia mo-
rientis transcendat mensuram legatorū
datio) ita Peregrinus, vbi supra n. 82.
Menoch. d. num. 18. qui semper est
videndus post glossam, verbo Falcidia
in dict. §. Hinc nobis, quam bene prose-
quitur Bart. in leg. Rescriptum, nu-
mer. 2. D. de his quibus vt indignis, &
Angel. & Paul. in l. Paulus D. ad
legem Falcidiam, Iason. post Bald. &
Fulgos. in d. §. Licentia, num. 3. vbi
dicit omnes sic tenere, & ex infi-
nitis communem sic fatetur Ioan.
Licentius, Honded. cons. 3. fere per to-
tum, vbi ampliat, vt etiam heres
cadat in totum a beneficio inuen-
tarij, quam sententiam in consu-
lendo, & iudicando semper am-
plectendam admonet Phanunc. de
Inventario part. 3. num. 53. de quo
infra sequenti casu disputabimus,
Castillo lib. 3. controuers. cap. 5. nu. 27.
Aduerto Cuiacium in expositione No-
uella de heredibus, & Falcidia colum.
5669. tenuisse heredem subtrahē-
tem aliquas res hereditarias, vel
167. minus bene se gerens in cōfectio-
ne inventarij, non amittere Falci-
cidiam, nisi tantum in re subtracta,
in terminis l. Scriptum, D. de his, qui-
bus vt indignis, quam opinionem

eligere videtur Gothofred. in notula
ad illam Nouellam d. §. Hinc nobis li-
tera. X. quæ sententia iam antea
fuit Cyni in Authentica sed. cum te-
stator C. ad l. Falcidiam. quæst. 9. &
plurimorum antiquorum, quos tacito no-
mine refert Paulus in d. l. Paulus 24.
D. ad l. Falcidiā, sed nō eligunt opti-
mam partē, si enim respicerent ad
supradicta, facile recederēt ab opi-
nione electa: nam certum est, vt
iam supra diximus, penam d. l. Res-
criptum cessasse post Iustiniani consti-
tutionem in d. l. vltim. §. Licet a versic.
illo, C. de iure deliberandi. ideoque iā
hodie non in amittenda Falcidia,
sed in duplicato pretio plecteretur
secundum d. versicul. illo heres, qui
circa hereditatem malignatus est,
Deinde, facile quis intelliget textū
in d. Nouella de hered. & Falcidia ex
d. §. Hinc nobis vsque ad §. Si vero non
fecerint, clare decidere hunc casum,
quia in d. §. Hinc nobis, dicit incipiēs
præscribere formam inventarij fa-
ciendi, primo loco tanquam quid
magis necessarium, heredes teneri
seruare legem puram inventarij, &
ne subripiant aliquid ex heredita-
te, vel aliter malignentur, & in d.
§. Si vero non fecerint, ait ibi (secun-
dum hanc figuram) quod verbum
etiam cōprehendit malitiā subrep-
tionis, licet in aliqua re contingat,
quicquid Cuiacius, & alij sui sectatores
non aduertant, & ideo concludo hē-
redem hodie iam in totum amit-
tere beneficium Falcidię, si aliquid
occultasse de hereditate probetur,
nec stant

168. nec stant hodie pænæ, de quibus in d. l. Rescriptum, & in d. §. Licetia, sed potius pena adimplēdi legata, & fideicommissa; quæ modo erit maior; modo minor pro casus contingentia, quæ pæna tātum practicabitur, quādo per subtractionem Falcidia inducatur, quia si remanens sufficiat ad solueda integra legata, pæna non habebit locum, vt bene aduertit Cuiacius ibi, quid autem circa Trebellianicam sit resoluendū, infra sequenti casu dicemus.

169. Sequitur vltimus casus, secundū Accursium, qui continetur in vltimo versu ibi (ac hæres si non facit inuentaria subdit) quo hæres priuatur Falcidia, scilicet, quando inuentarium non fecit, cōstat hæc pæna ex textu Iure Authenticorum in Nouella de hæredibus, & Falcidia, §. Si vero non fecerit, & ex litera nostri capituli Raynaldus ad finem, ibi (cum inuentarium fecerit) vbi expendit Pontifex confectionem inuentarij ad reseruandum ius deducendæ Falcidiæ patruo hæredi, fuisse præcisè necessariam, alias illam perderet, nisi inuentarium perficeret, notat glossa ibi, verbo, inuentarium, & ibi Abbas num. 13. & 14. vbi bene de more aduertit textum nostrum esse singularem de iure Canonico, ad probandum eodem modo requiri de iure Canonico inuentarium, ac requiritur de iure Ciuili, & per consequens omnia, quæ de iure Ciuili sunt certa in materia inuentarij, sunt etiam obseruanda de iure Canonico

co, tum ex generali regula cap. 1. de Noui operis nūciatione, tum ex particulari approbatione, de qua in nostro textu, prout notat Rolandus de Inuentar. §. Nunquid de iure Canonico, & post Couar. in cap. 1. num. 17. & sequentibus, de testamentis, prosequitur Fachin. controuers. lib. 6. cap. 20. per totum, & melius cap. 23. & Melius omnibus Menoch. lib. 1. cons. 89. à num. 156. vbi num. 153. testatur hanc esse communem Canonistarum sententiam, post Hostiensem, Ioannem Andream, & Romanum, & infinitos, quos allegat pro hac parte, & sequitur Mangilius, quæst. 129. num. 10. & 12. Ægidius l. 1. C. sacrosanctis §. part. §. 1. num. 4. quam nos certissimā dicimus, nec contradictorem habere quoad Falcidiam, & in Regno Castellæ, legata idem sancitum est l. 10. tit. 6. part. 6. vbi Gregorius, nouiter Moneta de commutatione vltim. voluntat. cap. 9. num. 343. post Craffum §. Falcidia, quæst. 12.

Est tamen inter scribentes grauisima controuersia, vtrum si hæres grauatus fideicommissio vniuersali solemne inuentarium non conficiat, intra tempus definitum ab Imperatore in l. vlt. Cod. de iure deliberandi, amittat quartam Trebellianicam, in terminis d. §. Si vero non fecerit, de cuius vera interpretatione, nunc nobis agendū est, sed quia de illa abunde egerunt Fachineus lib. 4. controuers. cap. 28. Peregrin. dict. articul. 3. à num. 73. & sequentibus, Mangilius quæstione 130. per totam, quorum

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

quorum dicta sectantes omni breuitate possibili, absoluemus, solidiora fundamenta vtriusque sententiæ contrariæ, quæ ad inuicem expendunt Doctores infra citandi. Partē affirmatiuā scilicet, per omissionem Inuētarij æqualiter amitti Trebellianicam, quemadmodum 172. Falcidiam, tenēt plures, ex quibus dicit communem *Iason. in l. Marcellus D. ad sen. cons. Trebellian. n. 61. decisio Pedamontana 147. vbi pro hac parte refert sexaginta Doctores, quibus postea accedunt Menchaca de success. creat. lib. 1. §. 8. numer. 14. Menoch. consil. 272. lib. 3. nu. 3. & sequentibus, vbi acerrime pugnat pro eadē, latissime disputando Couar. in cap. Raynucius. §. fin. numer. 18. videndus à num. 16. Alciat cons. 19. lib. 9. Gabriel communium titul. ad Trebellian. conclus. 10. Laderch. de Immola consil. 57. Molin. lib. 1. de primogen. cap. 17. num. 33. infinitos ex antiquioribus, & recentioribus refert Peregrinus d. artic. 3. nu. 73. & artic. 4. num. 8. qui non solum hanc opinionem in extraneis procedere affirmant, sed etiam in filijs primi gradus vt per Couar. Gabrielem, Menchaca, Peregrin. dictis locis, addo Ioannem Antonium, Mangilium vbi supra nu. 7. qui pro hac parte citat. 171. 84. Doctores. Mouentur prædicti Doctores sequentibus fundamentis, quæ matuarunt à *Iasone dicto loco à numer. 57. vsque ad finem, refert Fachineus d. cap. 38. Peregrin. d. num. 73. Menoch. vbi supra.* Primum, & præcipuum fundamentum est, quia*

hæres falcidicus, qui non confecit inuentarium perdit Falcidiam, d. 173. §. Si vero non confecerit igitur etiam Trebellianicus perdere debet, ex eo, quia in eisdem casibus in quibus cessat Falcidia, cessat Trebellianica. 3. D. ad Trebellian. in §. Quod autem, l. Filius familias. 18. D. ad leg. Falcidiam, leg. Iubemus Cod. ad Trebellianum, cum multis alijs similibus. Secundum magis coloratum fundamentum, in quo secundum *Iasonē dicto loco*, consistit totū pondus dubitationis, quod solidum dicit *Menoch. vbi supra nu. 53.* illud est, quia ratio formalis, propter quam hæres falcidicus quartam amittit ob non confectum inuentarium, est, 174. præsumptio iuris, quæ facit contra hæredem, quod subtraxerit bona de hæreditate, atque ideo, quoad legatarios punitur in amissione Falcidiæ, quoad creditores vero in solidum, vt pro integro debito cōueniatur d. §. Hinc nobis, versiculo sancimus, in d. Authentico de hæredibus, & Falcidia, ibi (& non per ea, quæ forte subripiūt, aut malignantur pertentent Falcidiam introducere, cum vtique si nihil malignati essent, num forte competeret) quæ ratio, & iuris præsumptio æqualiter militat in hærede Trebellianico: ergo idem in vtroque est resoluendum. Tertium fundamentum est, quia textus in d. §. Si vero non fecerit æqualiter videtur loqui de hærede Falcidico, ac de hærede Trebellianico, vt patet 175. ex verbis ibi, (non retinebit Falcidiā, sed com-

sed complebit legatarios, & fideicommissarios) quæ verba si distributiue legantur, tam Falcidicum, quàm Trebellianicum hæredem comprehendunt, ita vt illa verba cõplebit legatarios, sint referenda ad hæredem, qui est oneratus vltra substantiam legatis, alia vero ibi, fideicommissarios, solis fideicommissarijs vniuersalibus tribuantur.

176. Quartum est, quia hæres rogatus hæreditatem restituere, tenetur reddere rationem fideicommissario, *iuxta textum vbi notat Paulus Castrensis in l. Cũ tale §. 1. D. de Conditionibus, & demonstrat;* ergo dicendum est ipsum teneri facere inuentarium, quod est caput & fundamentum rationum *leg. 1. §. officium D. de Tutell. & rationibus, distrahend.* ac per consequens si nõ conficiat inuentarium debet quarta priuari Trebellianica.

177. Quintum est, quia textus in dict. Authentico de hæredibus, & Falcidia, §. Sancimus versiculo illo adiecto, dicit hæredem necessario teneri citare legatarios, & fideicommissarios, vt præsentem reperiantur ad cõfectionem inuentarij, si velint nõ solum non damnificari, sed etiam lucrari, patet ex verbis textus ibi (*& metuit nõ damnificari solum, sed etiam non lucrari*) ergo quemadmodum hæres, qui non fecit inuentarium, amittit Falcidiam in fauorem legatariorum, ita etiam debet perdere Trebellianicam in fauorem fideicommissarij vniuersalis.

Sextum adducunt fundamentum quod hæres non conficiens inuentarium, tenetur creditoribus etiam vltra vires hæreditarias, & amittit Falcidiam in fauorem legatariorum, *l. vltim. §. Sin autem Cod. de iure deliberandi, iuncto d. §. Si vero non fecerint,* ergo etiam debet Trebellianicam amittere in fauorem fideicommissarij, quia legata & fideicommissa per omnia sunt æquiparata, *l. 1. D. leg. 1.*

178. Septimum ego addo fundamentum deductum ex litera nostri textus in cap. Raynaldus, vbi cum ageretur de fideicommisso vniuersali, vt aperte demonstrant verba ipsius ibi (*quarta in iure natura debitam, nec non quartam Trebellianicam, &c.*) & tamen textus in fine dicit, hæredem, vt hanc quartam lucretur, teneri facere inuentarium, patet ad finem textus ibi (*saluo ei ex iure institutionis beneficio legis Falcidia*) & iterum ibi (*cum inuentarium fecerit*;) ergo bene consequitur ex omnibus supradictis quod si hæres omittat cõfectionem inuentarij, Trebellianica priuabitur.

179. Contrariam tamen sententiam, imo per omissionem inuentarij non amitti quartam Trebellianicam, licet Falcidiam perdit vnanimiter fateantur, tuentur magis communiter Doctores vt ex Bartolo in varijs locis, Baldo, Paulo, Angelo, Obdrado, Alexand. Ioan. Andrea, & alijs prosequitur Iason. in dict. leg. 3. D. ad Trebellianum, num. 57. Succin. Z. Iunior.

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

Iunior. cons. 137. lib. 1. colun. penult. alios refert, & sequitur Fanuncius de Inuentar. 7. part. num. 25. Simon de Pretis de interpretatione vltim. vol. lib. 3. dub. 5. solut. 6. num. 9. vbi testatur sic obseruari in Ferraria, & nunquam vidisse pro contraria iudicari scribit Tiberius Decianus cons. vltim. lib. 2. Vicentius de Francis decis. Neapolit. 11. numer. 22. & 23. Hieronimus Gabriel cons. 93. num. 13. infinitos alios adducit Peregrin. de fideicommissis artitul. 3. num. 74. Molin. de iustitia disputat. 219. numer. 5. Fachin. controuers. lib. 4. cap. 38. versiculo sed contrariam, & per totum. Censual. commun. quæst. 26. Sarmient. lib. 2. select. cap. 7. & post omnes Donel. in Authentica sed cum testator Cod. ad leg. Falcidiam, num. 4. sequitur Ægidius Lusitanus leg. 1. Cod. sacrosanct. Eccles. 5. part. §. 1. numer. 35. Grass. §. Trebellianica quæst. 7. hanc partem receptiorem testatur Mangilius d. quæst. 130. num. 8. pro qua num. 1. citat. 125. Doctores. addo Gaspar de Fab. lib. 3. tractat. 7. quæst. 4. & 3. & quæst. 12. Moneta de commutatione cap. 9. num. 311. cui opinioni tanquam veriori assentior, pro qua faciunt sequentia fundamenta.

181. Primum quia amissio Trebellianicæ in his terminis est pæna, hæc autem non potest absque lege induci, vt insimili ait Imperator in Authentico de Non eligendo secundo nubentes, §. Cum igitur collatione prima textus in leg. At si quis §. Diuus D. Religiosis, & sumptibus fu-

nerum, glossa celebris in cap. penul. de iure Patronat. Valasc. de iure Emphyteutico. quæst. 29. numer. 23. Menoch. lib. 5. præsumpt. 49. à principio, Barbosa in l. Diuortio §. Si fundum, num. 15. D. soluto matrimonio, & in l. 2. 1. part. num. 72. Farinac. prax. crim. 1. part. quæst. 39. numer. 45. & quæst. 18. num. 7. Surdus de aliment. titul. 8. priuileg. 63. à numer. 6. post Tiraquel. l. Si vnquam verbo reuertatur. nu. 248. sed nulla lex datur, in toto iure Ciuili, aut Canonico, quæ talem pænam irroget: igitur Trebellianica non perditur ob non confectum inuentarium.

Secundum, quia leges Trebellianicam inducentes, stare necesse est vt fateamur, cum non reperiatur correcte argumētol. Præcipimus Cod. de Appellat. leg. Sancimus Cod. de testamentis Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 38. à princ. Surdus decisione 21. num. 19. Barbof. l. 1. D. soluto matrim. part. 1. num. 7. Robles de representat. lib. 2. cap. 29. n. 12. maxi-^{182.} me, quia in correctorijs, & odiosis, non fit extentio de æqualitate, vel maioritate rationis, iuxta notat. in Authent. quas actiones C. sacrosanctis Ecclesijs, & supra diximus hac 2. part. num. 58. cū ergo expressum non sit in iure Trebellianicam amitti ob non confectum inuentarium, quāuis sit expressum in Falcidia, sequitur de vna ad alteram non fieri bonam instantiam. Quibus fundamētis, & alijs minus solidis adiunctis hanc partē non solum in extraneis ^{183.} procede-

procedere, sed etiam in filiis primi gradus, tenet *Cagnolus in l. Papinianus §. Meminisse D. de in officioso testamento, num. 15.* ubi dicit sic per totum orbem seruari, *Gabriel consil. 121. num. 51. Menoch. consil. 178. num. 29. Gail. lib. 2. obseruat. cap. 138. num. 9. Mascard. conclus. 851. lib. 2. plures sequitur Peregrinus d. num. 74.* addo *Mangilius dict. quaest. 130. à num. 12.* ubi cum infinitis, quos refert, ait, non solum hanc partem esse veriore, sed consuetudine iudiciorum confirmatam, quæ opinio firmior redditur ex responsione argumentorum, quæ supra pro contraria recitauimus, quibus post hæc scripta addo *Hottomanum lib. 4. obseruat. 23. Gaspar ad Fabrum lib. 3. tractat. 7. quaest. 6.*

Ad primum iam supradiximus, appellatione Falcidiæ venire Trebellianicam improprie, & largè sumpto vocabulo, non autem quando sumus in materia restricta, & correctoria, ut bene probat *Fab. lib. 6. de Coniecturis cap. 3. post principium.* Nec contrarium probat *d. §. Quod autem in dict. l. Marcellus*, quia eius vis sic facile euitari potest, vel secundum *Peregrinum dict. articul. 3. num. 78, in fine*, ut textus ille loquatur in legatis particularibus, in quibus aliquando Falcidia cessat, & hoc modo mihi non videtur tuta responsio *Bartoli in d. §. Marcellus num. 9.* dum intelligit, ideo ibidem appellatione Falcidiæ, venire Trebellianicam, cessareque Trebelliani-

cam, in casibus, in quibus cessat Falcidia, quando Falcidiæ non est locus ex dispositione testamenti, quam *Bartoli responsionem sequitur Fachineus dict. cap. 38. versiculo ad secundum*, corrumpit enim hæc doctrina quoad me, ex text. in dict. *Authentica sed cum testator C. ad l. Falcidiam*, ubi cessat Falcidia virtute testamenti, & tamen non cessat Trebellianica, iuxta veriore sententiã, quam sequimur supra hac parte, *num. 57.* & labitur *Fachineus*, qui circa illum textum nostram tenet sententiam *lib. 5. cap. 4.* sed ego aliquando cogitavi tentari posse, in terminis *dict. §. Quod autem solum dari æquiparationem*, quoad diuisionem hæreditatis, in septem partes, de qua in principio legis, ita ut dicendum sit, eandem diuisionem in septem partes esse admittendã, in hypothesis illius textus, si testator non deducat Falcidiam, vel illã amittat propter repudiationem, quod dicitur per *Vlpianum*, quando hæres propter repudiationem, amittit Trebellianicam, sed non inde concluditur æquiparatio generalis vtriusque portionis, quam communis intendit probare ex illo textu, & hanc interpretationem ad illum textum adducit postea *Mangilius quaest. 114. numer. 17. versiculo nec obstat, cum Saliceto in Authentica similiter Cod. ad l. Falcidiam num. 4.* Et post omnes late prosequitur *Gaspar ad Fabrum lib. 3. tractat. 7. quaest. 6. ex medio.*

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

Ad secundum argumentum supra factum respondemus cum *Lasone in d. l. Marcellus. num. 64. quem sequitur, licet non referat Fachineus dict. cap. 38. in responsione ad primum, Peregrin. d. num. 78. ad finem, negando* 185. instantiam de hæredē, qui præten- dit deducere Falcidiam, ad Trebel- lianicum, quia ratio, propter quam lex priuat hæredem Falcidia, est propter præsumptam rerum hæ- reditarium subtractionem, per quā diminuta hæreditate lex Falcidia introducit, quæ forte locum nō erat habitura, nisi subtractio inter- ueniret, *d. §. Sancimus, in Trebellia- nico* vero hæredē, non militat hæc ratio, quia semper, siue res hæredi- taria subtrahantur, siue non, debet deducere suā quartam; iuxta prin- cipia vulgaria, ex eo, quia supponi- mus hæredem grauatum fideicom- misso vniuersali: vnde magis facit contra, quam pro supradicta sen- tentia communi; quā improba- mus, prædicta ratio, cum minus sit periculum subtractionis in Trebel- lianico, quam in Falcidico hæredē, iuxta supra proxime dicta, plures alias differētiās scribit *Gaspar dict. tract. 7. q. 5.* Vel secundo dicimus, quod, cum Imperator tantum pæ- nam imposuerit hæredī Falcidico, & non loquatur in Trebellianico, non est pena extendenda.

Tertium argumentū facile sol- uitur, si dicamus verba illa (*cōplebit* 186. *legatarios, & fideicommissarios*) in suo proprio sensu pertinere solum ad

legem Falcidiā, quæ de fideicomis- sis particularibus deducitur, vt pa- tet ex eodem textu, in verbis sequē- tibus, ex quorum discursu aperte colligitur, Imperatorem solum de- legatis, & fideicommissis particu- laribus fuisse loquutum. Nec de amissione Trebellianicæ, aliquod verbum fecit, vt late demonstrat *Gaspar d. tract. 7. quaest. 4.* Nec etiam cogitationes, quibus vtitur *Lodui- cus Romanus, in Authentica similiter Cod. ad legem Falcidiam*, quem non relatum, si vidit, si nō, eius sensum sequitur *Menochius d. cons. 272. nu. 73.* tanti sunt faciendæ, vt nos cogant deuiare ab incæpta via: Nam prima erat, quod si verbum, fideicō- missarios, de quo in textu refera- tur ad fideicommissarios particula- res staret otiosum, quia sufficiebat verbum legatarios antea ibi, posi- tum, quod tam legatarios, quam fideicommissarios particulares cō- prehendit, *ex leg. 1. D. delegatis 1.* Omissa enim respōsione *Alexan- dri in dict. l. Marcellus, §. Quod au- tem numer. 5.* Dico verbum illud non esse otiosum, ex eo, quia ibi additum fuit gratia maioris expli- cationis, argumento *leg. Quæ du- bitationis 82. D. de regulis iuris, ubi notat Philippus Decius, numer. 1. & 3. Abbas. in cap. Solita de Maio- ritate, & obedient. ad finem, ma- xime, quia æquiparatio legato- rum, & fideicommissorum par- ticularium non semper, & in om- nibus procedit, sed tantum in* 178. aliqui-

aliquibus æquiparatur per omnia, scilicet, quoad titulum quorum legatorum iuxta tradita per Doctores ad d. l. 1. vbi late Duaren. & Aurel. lib. 2. sententiarum cap. 25. Cuiac. 8. obseruat. cap. 4. ad finem. & præceptores insignes ibidem. Secunda replicatio Romani intendebat, quod si supradictum verbum non intellexeretur de fideicommissario vniuersali, illud repeteret Imperator in fine d. 5. prout fecit de verbo legatorum ibi (*licet transcendat mensuram legatorum datio*) igitur dicendum est, Imperatorem non meminisse in fine huius verbi, qui a intellexit de fideicommissio vniuersali, quod non potest superare vires hæreditarias, iuxta notata ad textum in l. hæres ab eo. 61. D. ad Trebellian. sed replicationi satisficit, quia cum Imperator à principio tolleret dubitationem, & mentem suam iam patefaceret, tam delegatis particularibus, quàm de fideicommissis, superfluum putauit iterum de fideicommissis meminisse, videbatur sane sufficiens, delegatis mentionem fecisse, quibus particularia fideicommissa, quoad propositum erant per omnia æquiparata.

188. Quartum argumentum enervatur, negando sequellam factam à separatis, quia non sequitur, hæres tenetur fideicommissario reddere rationes; igitur si inuentarium non conficiat, quartam Trebellianicam amittit, cum nulla detur lex, quæ talem sequellam admittat.

189. Quintum tollitur dicendo, verba illa, *non lucrari, & non damni-* cari, solum esse referenda, ad hæredem Falcidicum, vt patet ex serie ipsius textus, deinde, quia non conficiens iuentarium, non solum non lucratur, quia amittit Falcidiã, sed etiam versatur in damno, quia tenetur in solidum creditoribus, & legatarijs, quod non ita conuenit Trebellianico, quia sæper deducit suam quartam, iuxta supra resoluta.

Ad sextum negamus consequentiam, nec lex. 1. D. delegatis 1. facit æquiparationem de fideicommissis vniuersalibus, ad legata particularia, vt omnes fatentur.

Ad vltimum, vt respondeamus necesse est, vt ad longum expendamus literam nostri textus in cap. Raynaldus, quia in eo non requiritur 190. confectio inuentarij, vt Raynaldus lucretur quartam Trebellianicam ex bonis Peponis patris sui, imo Gregorius Nonus, vel potius Cardinalis delegatus in prolatione sententiæ, quam tulit circa deductionem legitimæ, & Trebellianicæ, vt constat ex versiculo, *dilectus*, quam Raynaldus erat deducturus, nec verbum tantum facit de confectio inuentarij, & per consequens clarissime probat, Raynaldum non amisisse Trebellianicam ob omissionem inuentarij, si enim esset necessarium Cardinalis recordaretur de illo, quia ea, quæ sunt necessaria, negligi, vel præteri non solent, argumento textus in l. Item apud La-

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

beonem, §. Ait prator versicul. ea enim
D. de Iniurijs, cap. Ad audientiam de
decimis, cum alys de quibus Pinel. l. 1.
part. 3, de bon. mater. num. 66. Barb.
l. 1. D. soluto matrimon. part. 1. num. 1.
& hanc aduertentiam dico menti
cōmendandam, quia est singularis
ad intentū, nec ab vllō, ex his, quos
mihi licuit videre animaduersam.
Addo etiam textum istum esse no-
tabilem pro opinione Baldi consil.
99. columna 2. lib. 4. Ias. consil. 114. lib.
2. Ruini cons. 57. lib. 2. Cagnol. in l. Pa-
pinianus §. meminisse D. in officioso te-
stamento. Curt. Rub. Paris. Crauet. &
aliorum, pro quibus iudicatum dicit
Ozasus decis. Pedamont. 147. in fine,
refert Menoch. d. cons. 272. num. 100.
qui existimauerūt, quod licet Tre-
bellianica amitteretur ob non cō-
fectum inuentarium, nihilominus
non procedere in filijs primi gra-
dus, qui ob non confectum inuen-
tarium, non amitunt Trebelliani-
cam, expendit Decian. lib. 3. consilio
ultim. num. 61. licet ab istorum opi-
nionē discedant plures, quos refert,
& sequitur Menoch. d. consilio. 272.
num. 101. sed adhuc ex sic prēdictis
non solum filios primi gradus, sed
omnes hāeres extraneos, persisti-
mus resoluendum nō perdere Tre-
bellianicam, ob non cōfectum in-
uentarium.

Nec textus noster in versic. Ve-
rum, dum requirit inuentarium fa-
ctum à patruo, qui erat in posses-
sione bonorum, aliud probat diuer-
sum, quia textus in hac parte se-

cunda loquitur proprie de Falcidia,
non autē de Trebellianica, de qua
fuerat locutus in d. versiculo, dilectus,
cum enim patruus fuisset hāeres in-
stitutus, à Raynaldo, vt infra dice-
mus, & ab eo esset medietas bono-
rum, quæ Raynaldum tangebant
auunculis relicta, & in super esset
grauatus, si contra voluntatem ip-
sius Raynaldi testatoris venisset,
pænæ nomine, portionem suam
auunculis restituere, in quo casu
commissa pæna reseruatur patruo
Falcidia iure institutionis, & ad
hanc solam expendit textus confe-
ctionem inuentarij, ibi (cum inuen-
tarium fecerit, & voluntati paruerit
testatoris.

Sed adhuc contra hunc ger-
manum sensum nostri textus ob-
stant duæ grauissimæ difficultates,
ad quas nemo, quem viderim ad-
uertit. Prima est, quatenus textus
iubet, vt patruo reseruetur quarta
iure institutionis, cum non constet
de ipsius institutione à Raynaldo
facta, sed potius videtur fuisse so-
lummodo legatarius, cui beneficiū
legis Falcidiæ non cōpetit, in quo
litera textus videtur continere re-
pugnantiam, quod autem patruus
fuisset legatarius, videntur probare
verba textus, in versiculo, Porro, vbi
Raynaldus videtur instituisse auū-
culos in mediētate bonorum suo-
rum, & patruis legare insimul, &
eius filijs cætera bona, patet ibi,
(aliam vero medietatem, & reliqua bo-
na paterna vni ex patruis suis, & eius
filijs

filijs legauit.) Secunda dubitatio est, quia textus in fine reseruat Falcidiam patruo, cum ipsa non possit habere locum in presentibus terminis, cum medietas bonorum hereditatis Raynaldi remanere videatur penes predictum patruum, & sufficiat, ut integer quadrans ad Falcidiam excludendam remaneat penes heredem, ut constat *ex principio. Inst. deleg. Falcidia l. 1. D. eodē.* Ad harum difficultatum compositionem, quæ literam nostri textus radicitus redunt inuolutam, à principio nobis est ipsius hypothesis exquirenda, ne amplius de illa dubitari contingat, aduertimus namque textum *in versiculo Porro*, cum dispositionem Raynaldi enarret, inuolute sub verbo (*legauit*) comprehendere tam dispositionem principalem, idest institutionem heredis, quã Raynaldus fecerat in persona patruorum suorum, quã etiã legatum auunculis relictum, quod clare demonstratur ex verbis sequentibus, *d. versicali, ibi (adijciens, quod bona, in quibus ex testamēto, vel ab intestato dicti heredis R. possent succedere, &c.)* vbi textus statim appellat patruos heredes, supponens ipsos fuisse recte institutos, agnoscit *Crotus in Rubrica delegatis 1. num. 6. & ibi Ruynus, col. 5. sequitur Couarr. hic §. 1. num. 5. & ante eos notauit Bernard. in glossa legauit, vbi asserit verbum lego, in presenti stare proprie, & improprie, proprie, quoad auunculos, qui fuere legata-*

rij medietatis, ut patet ex verbis sequentibus ibi (si venirent contra legatum dictis auunculis debitum) improprie, quoad patruum, & eius filium, qui fuerunt heredes instituti: Neq; aliquod est incōueniēs, quod litera textus prius nominet legatarios, quam heredes, ex eo, quia iam sumus intra decisionē §. Ante heredis Inst. delegat; secundum quã non attenditur ordo legandi, si cōstet de heredis institutione, ut prosequitur Costa in cap. si pater, glossa adijciens. num. 4. & num. 12. Caldas forensium quæst. 26. num. 1. & ita hãc nostram resolutionē, quod patruus fuere heredes instituti bene scribit Ioannes Andreas hic, quem sequitur Antonius num. 21. & postea Alciatus in l. Centurio. D. de vulgari num. 73. sequitur Niger. in Rubrica delegatis primo num. 61. resoluit Caldas ad legē si curatorem, verbo sine curatore, n. 26. Benedictus Ægidius ad l. 1. C. sacrosanctis Ecclesijs. 5. part. in principio, nu. 14. & sic iam tollitur vtrumque dubium supra factum, sed melius ex sequentibus eliditur.

Dubium tamen quam maximū est inter scribentes, vtrum patruus censeretur heredes instituti a Raynaldo, per verbum, lego, in nostro textu appositū, ibi (*patruis legauit*) ex eo quod alius heres in testamēto Raynaldi, nō fuit expresse scriptus, ita ut regula sit proponenda, quod verbum, lego, adiunctū vniuersitati bonorum inducat heredis institutionem, & hanc regulã

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

affirmatiuam scribunt communi-
ter Doctores ad l. Centurio de vulgari.
Baldus in l. fin. C. familia eriscund.
num. 11. Cardinalis hic in §. Porro no-
nabili 3. Alciat. in l. Verbis legis 120.
D. de verborum signif. num. 2. commu-
nis per Guilhelmum in cap. Raynucius,
supra proximo, verbo, reliquit. num. 3.
Politus de compendiosa num. 27. Lu-
dovicus Aluares Nogueira Lusitanus
in Rubrica de legatis primo, num. 76.
Covar. hic §. 1. numer. 5. post Abbatem
hic notabili 3. num. 5. receptum testatur
nouissime Mangilius quæstion. 126.
nu. 14. fatetur communem Hieronym.
Torniel. in Rubrica eadem à num. 5.
Ioannes Cephalus in repetitione dict. l.
Centurio numer. 720. & sequentibus.
Caldas d. num. 16. qui omnes addu-
cunt textum nostrum in supra re-
lato verbo, pro solido fundamento
sue resolutionis. Secundo expen-
dunt textum in l. Filium 5. §. Sed
si portio. D. de legatis præstandis, ibi (in
portione hereditatis idem quod in lega-
to probandum) vbi fit æquiparatio le-
gati, & hereditatis; Deinde quia
verbum lego habet amplissimam
significationē, ita vt omni vltimæ
voluntati adaptetur, iuxta d. l. Ver-
bis legis, & ibi Alciatus numer. 1. &
in leg. Centurio num. 72. D. de vulgari.
Tercio facit leg. Quoniam indignum
C. de testamentis, ex qua aperte colli-
gitur, ex quibuscunque verbis in-
ducitur hæredis institutionem, late cū
pluribus, Castillo tom. 4. cap. 27. n. 3.
& 4. de go. t. fortiori per verbum, le-
go, inducitur, quod commune est,

iuxta doctrinam Bartoli, in l. Centurio
de vulgari, prout de verbo, relin-
quo, Menoch. lib. 4. præsumpt. 97. n. 6.
& cum hac sententia, saltem in ca-
su, quo testamentum alias est nul-
lum, post Covar. vbi supra, per transit
antiquus Doctor Morgouiejo in pri-
uatis scholis ad hunc textū super glossa
legauit. Vltimo doctrina glos. in l. His
verbis D. de hæredibus instituend. com-
muniter sequuta vt per Gomes tom. 1.
cap. 10. num. 12 Bartol. Bald. Immola
per Thuscum litera. B. conclus. 111.
num. 26. Barb. in manuscriptis l. 1. §.
Si ex fundo D. de hæredibus instit.
Pinel in Rubrica de bonis maternis. 1.
part. nu. 15. Guilh. in cap. Raynucius
verbo reliquit num. 1. secundum quod
verbum relinquo adiunctum vni-
uersitati bonorum inducit hæredis
institutionem.

Opposita tamen sententia, imo
quod verbum lego, quantuncunq;
vniuersitati bonorū adijciatur, non
inducat hæredis institutionē, sed
tantum legatum, receptior, & com-
muniior, est quam defendit Bartol.
in d. l. Centurio num. 19. & omnes cū
Bartolo in distincte transire scribit Ias.
ad eandem leg. Centurio num. 37. vbi
valde miratur de Alexandro, qui in
l. 1. D. de legatis primo, Baldo adheret,
addo Menchac de success. creat. §. 3.
num. 14. Galeaulam in d. l. Centurio,
num. 320. Spino de testamentis gloss.
princip. 17. num. 39. Menoch. cons. 86.
nu. 77. Crassus §. Institutio quæst. 15.
Uaconius declar. 55. n. 1. Cald. d. verbo,
sine curatore num. 16. & iterum ad §.

Sed hæc

195.

196.

Sed hæc instit. de in officioso testamento nu. 47. Denique Benedictus Aegidius d. 5. part. l. 1. num. 14. Torneillus ubi supra d. num. 10. & sequentibus, qui omnes nituntur in l. Mulier. 22. §. fin. D. ad Trebellianum, & in d. l. Verbis legis versiculo, sed id, ubi Alciat. num. 2. D. de verborum signif. Deinde, quia verbum, lego, est verbum obliquū, quod ad directam hæredis institutionem trahi nō potest, per textum in l. Cohæredi §. fin. D. de vulgari, & factum hæredis requirit §. 1. Instit. delegat. l. Legatū. 37. delegat. 2. vt cōprobat Menoch. cons. 483. n. 6. lib. 5. & iterum lib. 4. presump. 20. nu. 4. & optime Zazius in d. l. Centurio nu. 47. Conferunt, quæ Costa cap. si pater glossa pupillares, n. 17. ergo verbum lego, iunctum vniuersitati bonorū institutionem hæredis nō concludit necessario, sed tātum legatum, & huic sententiæ libenter assentior, quam postea reperi scriptam apud Ioannem Cephalum in repetitione d. l. Centurio D. de vulgari, à num. 758. videndus à num. 720. prout etiam circa verbum, relinquo, cum multis scribit Reynoso obseruatione 20.

196. Nec textus in nostro cap. Raynaldus probat intentum contrariæ sententiæ, quia omisis duobus intelligendi modis, quos tangit Ias. d. num. 37. nempe Aretini in d. l. Centurio, qui idem censet, quod glossa instituit, in cap. si pater, de testamentis in 6. & Immola hic, dum supponit textum solum narrare substantiam testamenti, non autē verba forma-

lia, quibus fuerat conscriptū, quod idem scripsere Crotus, & Ruynus in Rubrica delegatis primo, vt per Cald. d. verbo sine curatore. num. 16. in principio, Cephal. d. l. Centurio. num. 737. Melius ergo dicendum est, verissimum sensum nostri textus in supradicto verbo, pendere, ex mente Raynaldi testatoris, quam manifeste apparet fuisse, patrum per supradictum verbum hæredem facere, ex eo, quia statim dictum patrum hæredem nominauit, quasi declarando, quod improprie antea immediate scripserat, argumento l. Qui filiabus. 17. D. delegatis primo. l. Si seruus plurium, §. fin. eodem titulo, quem intellectum tangit Immola hic, sequitur Iason. d. num. 37. Butr. & Alciat. supra citatis locis, a quibus mutuauit Caldas d. num. 16. & d. nu. 47. cum Ascario de patria potestate effectū. 16. numer. 5. optime prosequitur Torneillus d. Rubrica, n. 15. ex illoq; sic interpretatio magis comprobatur opinio Bartol. num. 3. per textum ibi in l. Querebatur D. milit. testamēto, dum scribit, quod licet regulare sit verbum obliquum non posse trahi ad directam institutionem, vel substitutionē, per l. Si testamento C. impuber, & alius substitutionibus, tamen, si constiterit voluntatem defuncti fuisse contrariā, tunc verbum obliquum trahetur ad directam institutionem, Bart. refert, & sequitur Costa c. si pater, glossa pupillares n. 16. quod verius dicitur ex vulgari regula leg. Cum questio. C. delegatis cū similibus.

Non

88 De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

Non vrget etiam dict. §. Sed et si portio, quia edictū prætoris, de quo in l. 1. D. illo titulo delegatis præstādis, dum reciso iudicio paterno, per bonorum possessionem, de quo infra latius dicemus, conseruat secū- dum testatoris voluntatem, legata coniunctis relicta, extenditur ex identitate rationis etiam ad por- tiones per institutionem ipsis con- iunctis relictas, non ex eo, quod verbum, lego, referatur ad hæredū institutiones, sed tātum ex eo, quia ratio, quæ mouit prætorem ad le- gata, & fideicommissa conseruan- da, ipsum etiam cogere debebat ad institutiones conseruandas, & ta- men dubitatum erat ex supradicta ratione, quia portio hæreditatis maxime differt à legato, donec à Diuo Pio fuit cōstitutum idem in hæredis institutione esse proban- dum, quod in legatis obseruatur, ex ratione, quam idem textus as- signat, videlicet, quia legata ideo coniunctis conseruantur, quia in eis aliquid honoris continetur l. 3. D. delegatis præstandis, versiculo hoc le- gatum ibi, (cui habitus honoris sit) l. Di- uinus. 15. §. 1. D. ad legem Corneliā de Falsis ibi (legato honorat us) textus optimus in l. Sed et si. §. 2. §. 2. D. de iu- dicijs, (ibi, qui honorem habitum voluit his, quibus reliquit) facit locus Cice- ronis pro Caccinna usumfructum omnium bonorum suorum Coponiæ legauit, mag- nus honoris iucundus mulieri) & Valer. lib. 7. cap. 7. in principio, ait, conside- ramus testamenta, quæ honorem hæredi-

tatis transferunt, quæ ratio maior, & fortior in portione hæreditatis relicta versatur, vt idem §. Sed et si por- tio, declarat, ibi (in portione quoque hæreditatis idem, quod in legato probā- dum) iuncto ibi (cum hæreditates non modo honesto titulo, sed & pleniori hono- re tribuantur) confirmat etiā locus Ciceronis pro Quintio, ibi (hæredē reliquit hūc Quintium, vt ad quē sum- mus maror morte veniebat, ad eundem quoque summus honos, perueniret) sentit bene de more suo Cuiacius in recitationi- bus ad titulum delegatis præstandis, su- per dicto §. Sed et si portio, qui honos æqualiter, imo altiori gradu in in- stitutione reperitur, ideo etiā præ- tor ex Diui Pij rescripto, illas con- seruauit, & ideo Torriellus supra n. 16. ait institutiones fuisse conser- uatas ex illo edicto, non in vim in- stitutionum, sed in vim relictī, quia de iure prætorio nō possunt adire, quam rationem forte non agnouit Caldas d. verbo, sine curatore, nu. 17. cum adhuc textum responderet, & ideo illam omissam fecit.

Nec denique aliud probat pro- prietas verbi, lego, de qua, in dict. l. 199. Verbis legis, nam omissa responsio- ne illorum, qui volunt illam pro- prietatem, postea per leges Juriscō- sultorum fuisse coangustatam, vt videntur sonare verba ipsius, in ver- siculo, sed, ibi (interpretatione coangu- statum est, vel legum auctoritate, vel iu- ra constituentium) quam sequuntur grauisissimi auctores, vt Robert. 2. sentent. cap. 28. post principium, & Balduinus

198.

199.

199.

201.

Balduinus in Rubrica Instit. delegat; cum alijs quos refert, & refutat Caldas d. verbo sine curatore, num. 13. quia illa coangustatio, & restrictio, de qua ind. versiculo sed, non est referenda ad proprietatem verbi, lego, sed ad certum modum legandi, assignatum per diuersas leges de quibus in principio Instit. ad legem Falcidiam, vt post Alciatum ibidem num. 5. prosequitur Cuiacius in recitationibus ad illum textum vbi etiam aduertit Gothofredus litera B. Ideo melius satis facit Caldas d. num. 13. in fine, cum Ripa in d. l. Centurio nu. 98. quod licet verbum, lego, attentio antiquissimo tempore legum duodecim Tabularum latissimam haberet significationem, quae per sequentes leges restricta non fuit, tamen ex communi Iurisconsultorum usu, nimis fuit coangustata, ita vt legatorum naturam, & proprietatem non euadat, vt ex diuersitate titulorum conuincitur, iuncta, l. Si idem Cod. de Codicillis, & quae circa illam Parisius in cap. Quoniam contra de probat. nu. 24. Surdus consil. 127. num. 32. Moneta de commutat. vltim. vol. cap. 12. nu. 12. Robles de representatione lib. 3. cap. 5. num. 1. & num. 15. & ita colligitur ex mente omnium, quos supra citauimus pro hac nostra sententia maxime Tormelli num. 14.

Nec aliquid facit l. Quoniam indignum C. de testamētis, quia ad summum concludit, quod iam hodie non obseruantur verba illa directa & formalia, per quae antiquitus in

ducebatur heredis institutio, imo si constiterit de voluntate testatoris, se velle aliquem heredem scribere, etiam sufficit, quod per verbum, lego, illum instituat, vt prosequuntur Doctores ibi Castillo d. cap. 27. num. 5. vbi plures refert.

Redeamus ad secundam difficultatem, quae nos excitat ad casum & decisionem nostri textus percutandam, tam circa Cardinalis delegati sententiam, quam circa diuisionem bonorum Raynaldi: & vt circa responsio praestari queat, praemittimus aliqua praelibanda circa determinationem arbitrij celebrati inter Raynaldum, & patruos, quibus ipse erat grauatus hereditatem Peponis restituere, si sine liberis decessisset; & videbatur, quod Raynaldus non poterat non obseruare arbitramentum ab arbitris prolatum circa alienationem reru suarum argumento l. Diem proferre, §. Stari D. de receptis arbitris ornatae per Robertum lib. 3. rerum iudic. cap. 8. Marques decis. 151. num. 1. Gail obseruatione 149. à nu. 1. Faber in Cod. lib. 2. tit. 35. definit. 6. Camillus Borrellus in summ. titul. 63. numer. 253. maxime cum sit factum inter heredem & fideicommissarium, nec vlli alteri prauidicet, ac ideo obseruandum argumento l. 1. Cod. de Pactis, iunctis quae Peregrin. artic. 28. n. 7. & artic. 52. num. 14. Menoch. lib. 4. praesumpt. 169. à num. 7. Moneta de commutatione cap. 9. num. 504. Fab. decis. 26. error. 6. Donel. ibi, nume. 7.

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

Robles lib. 2. cap. 16. num. 75. cuius
 contrarium decidit Gregorius no-
 nus in præfenti in versiculo dilectus,
 post medium ibi (non obstante præ-
 missio arbitrio, &c.) vbi Pontifex do-
 cet nō obstante prohibitione alie-
 nationis per arbitros decreta, ad-
 huc potuisse Raynaldum legare, &
 201. alienare res suas, notat glossa verbo,
 Neutra hic, Innocentius numer. 15.
 Abbas num. 9. Couar. hic in principio
 numer. 6. ad quam doctrinam con-
 ducit communis resolutio omniū
 scribētium ad l. Filius familias. 117.
 §. Diui D. de legatis primo, vbi Bartol.
 num. 14. communiter receptus, vt per Ri-
 pam. ibi. nu. 94. Iason. 1. lectura, nu.
 94. & 2. lectura, n. 127. ex multis, quos
 refert, & sequitur Molina de primoge-
 nijs lib. 1. cap. 12. num. 31. Peregrinus
 de fideicommissis artic. 51. à num. 69.
 cum sequentibus, maxime num. 72. vbi
 meminit de nostro textu. Molin. iterum
 lib. 4. cap. 9. num. 18. latissime Caldas
 forensium quaest. 9. 23. à principio, ma-
 xime num. 93. & num. 113. Gomes leg.
 40. Taur. numer. 38. & 2. tom. cap. 2.
 num. 20. Gregorius l. 43. tit. 5. part. 5.
 glossa no vale, Menchaca de success.
 creat. §. 10. num. 82. Cuiacius ad leg.
 Qui Romæ §. Cohæredes D. de verborū,
 Faber decade 7. errore. 3. & decade 22.
 error. 10. Mantica de contractibus lib.
 4. titul. 32. à num. 78. qui omnes re-
 soluunt, quamcunque prohibiti-
 onem de non alienādo aliquam rem
 per contractum inter partes cele-
 bratum, appositam, non posse im-
 202. pedire translationem dominij (de

prohibitionem enim per vltimam
 voluntatem infra verba faciemus)
 si postea contrahens, mutata vo-
 luntate, rem illam alienauerit, ag-
 noscit insignis Barbof. in l. Diuortio 2.
 part. num. 10. D. soluto matrimo. per
 textum optimum in l. Si ita quis 134.
 §. Ea lege. D. de verborum obligati-
 bus. l. Ea lege C. conditione ob causam,
 quibus iuribus probatur, quod si
 inter contrahentes, pactum de non
 alienādo rem fuerit appositum, &
 ex postfacto dominus rei, illā alie-
 net, poterit agi ad interesse, vel ad
 persecutionem pænæ, dominium
 tamen transibit in tertium posses-
 forem, in quem facta erit aliena-
 tio, quod supponit textus noster in
 versiculo supra allegato, ibi (non obstā-
 te præmissio arbitrio, quod ne legatū te-
 neret, non poterat impedire) quibus
 verbis summus Pontifex insinuat
 arbitramentum inter Raynaldum,
 & patruos pronunciatum, efficere
 non potuisse, vt res, quæ apud Ray-
 naldum permanebant, fierent in
 alienabiles, supposito quod penes
 ipsum manebant, ita post omnes
 multis relatis concludit Mantica
 de contractibus lib. 4. tit. 30. à principio,
 optime Donelus in l. vltima Cod. de reb.
 alien. num. 4. & 5. Ratio prædictæ
 resolutionis est, quia ex promissio-
 ne de non alienando, sicut de quo-
 uis alio contractu personali, nihil
 aliud nascitur, quā obligatio per- 203.
 sonalis, ad complendam fidē pro-
 missam, §. Omnium Instit. de actio-
 nibus, quæ pactio, rem, super qua
 fit, non

fit, nō afficit, nec in illa, ius aliquod reale constituit, imo eius dominiū liberū permanet, sicut antea penes dominum, Ideoq; si dominus mutata voluntate, titulo habili rē alienet, licet iniq; faciat infringendo pactum, quod emisit, & fidem, datam frangendo leg. 1. D. de Pactis iuncta l. 1. D. de constituta pec. & utrob. Doctores attamen dominium transfert, cum detur domini voluntas infimul cum traditione rei iuxta text. in §. Per traditionem Inst. de rer. diuis. l. Traditionibus C. de Pact. Mēchac. illustr. quest. 69. à n. 9. Couar. 2. var. cap. 19. n. 1. Cald. verbo, lāsis, n. 109. & verbo, sua facilitate à nu. 55. Faber decad. 75. error. 5. Molina disputat. 338. Ægilius leg. Ex hoc iure tom. 2. cap. 12. diser. 5. num. 2. Donel. commentar. lib. 4. cap. 17. & hoc etiam colligitur ex regula l. Quoties Cod. Reuendicationel. ult. §. ultim. D. de contrahenda empt. l. Si sterilis. 22. §. Si tibi fundum D. de Actionibus empt, ultra supra relatos, agnoscūt Alciatus in d. l. Filius familias. 117. §. Diui, num. 35. Gutier. ad l. Nemo potest D. de legatis primo, num. 27. Gom. 2. tom. cap. 2. num. 20. versicul. 5. Faber decade 87. errore. 5. & sequentibus. Donel. d. l. Si ita quis, §. Ea lege nu. 5. de verbor. Nec arbitramētū aliud potuit operari, quia cū omnis potestas arbitrōrū de pendeat à volūtate partiū, quæ illos elegerunt per textū in l. Nō distinguemus 37. §. Nunc de officio D. de receptis arbitris l. 1. C. eodem tit. decisio Pedamontana 39. n. 5. Me-

noch. consil. 381. à principio, & nu. 11. & 16. Alciatus de præsumpt. regula 3. præsumpt. 12. num. 5. plures refert, & sequitur Borrellus in summa titul. 63. num. 9. & nu. 236. nullamque aliā in partes possunt exercere iurisdictionem, quam ipsæ illis tribuere non valent, per legem priuatorum C. de iurisdiet. omnium iudicum Mēnoch. quest. 2. num. 2. Marques decis. 426. num. 2. & 610. nu. 1. Borrellus titul. 41. num. 74. sequitur, quod eodem modo prout partes possunt rem alienare valide, nō obstāte promissione de non alienando, dict. §. Ea lege. dict. l. & à lege, cum communis practica, ita etiam similiter non obstāte arbitramento, possunt valide alienare iuxta modo dicta: & ideo Pontifex ait non posse arbitrium impediri, quominus legatum Raynaldi auunculis relitum valeret, & ita Innocentius hic, quem refert, & sequitur Bart. nu. 15. in dict. §. Diui, Caldas dict. quest. 33. num. 93.

Et adeo vera est supra posita resolutio, vt licet partes iurassent pactū de non alienando, adhuc valeret alienatio in cōtrariū facta quia iuramentū nihil addit obligationi principali, sed tantum illū confirmat, iuxta textū in l. ult. C. non numerata pecunia c. Quēadmodū de iure iur. cum multis, quæ cumulat post Couar. cap. Quauis 2. part. §. 2. num. 8. Pichard. de Mora num. 76. Surdus de decisione 289. numer. 11. Decianus lib. 1. consil. 54. num. 25. Borrellus in summa tit. 60. num. 303. Faber in Cod. lib. 4.